

Lokalt utvecklingsprogram

2017

Lokalt utvecklingsprogram 2017 - Västra Göteborg

Antagen av stadsdelsnämnden 2017-03-28

Diarienummer N137-0241/15
ISBN 978-91-639-4199-3

Författare

Utvecklingsenheten: Astrid Tunås, Henrik Hellström och Lovisa Gårlin

Dialoger och underlagsmaterial

Utvecklingsenheten: Jenny Haglind och Alex Spielhaupter samt Karl-Johan Johansson, praktikant

Kommunikationsstöd

Kommunikationsavdelningen: Gerda Cedergren Kilander och Anna Bilén

Medverkande i dialoger

Politiker i stadsdelsnämnden, utvecklingsledare och utvecklingschef på utvecklingsenheten Västra Göteborg

Foto omslag Asbjörn Hanssen/Göteborg Stads bildarkiv, Rebecka Rynefeldt/Scandinav bildbyrå, mostphotos.com
Grafisk form Göteborgs Stad Intraservice 160913-018-137
Utskriftsoriginal Juni 2017

Postadress Box 334, 421 23 Västra Frölunda
Besöksadress Torgny Segerstedts gatan 90
Telefon 031-365 00 00
E-post vastragoteborg@vastra.goteborg.se
Webbsidor www.goteborg.se/vastragoteborg
www.goteborg.se/utvecklavastragbg

Lokalt utvecklingsprogram 2017

Underlag för stadsdelens utveckling
i ett 10-årsperspektiv

Stadsdelsförvaltningen
Västra Göteborg

Tack för alla idéer till hur vi kan utveckla stadsdelen

Under två års tid har vi träffat och lyssnat på runt 750 personer i Västra Göteborg. Vi har, genom alla dessa möten, fått idéer till hur stadsdelen kan bli ännu bättre. Tack alla ni som bidragit! Era idéer är en viktig del av detta lokala utvecklingsprogram för Västra Göteborg och vi vill fortsätta att lyssna på er som bor i stadsdelen.

Västra Göteborg är en spännande stadsdel. Vi har en lång och vacker kuststräcka, miljonprogramsområden på tidigare åkermark och en världsunik skärgård där sex öar har åretruntboende. Under sommaren ökar befolkningen då många turistar i den fantastiska skärgårdsmiljön. I stadsdelen finns också ett rikt föreningsliv, många organisationer som jobbar för ett bättre samhälle och ett näringsliv med kreativa entreprenörer.

Vi jobbar för en jämlik stad – där alla kan ha ett gott liv

På samma sätt som Göteborg är en segregerad stad, finns stora skillnader vad gäller inkomst, utbildningsnivå och hälsa inom Västra Göteborg. Sextio procent av bostäderna i stadsdelen är villor. Hyresrätter är koncentrerade till vissa områden. Den inkomst och utbildning en människa har påverkar också hur hon mår. Vi kan också se att i stadsdelens villaområden är känslan av trygghet stor – i hyresrättsområden är den upplevda tryggheten väsentligt mindre.

Vi jobbar för att Göteborg ska vara en jämlik stad där alla kan ha ett gott liv. I arbetet med det Lokala utvecklingsprogrammet har vi fått många idéer till hur vi kan öka tryggheten och sammanhållningen i stadsdelen.

Invånarnas tankar är viktiga för stadens utveckling

Stadsdelsnämnderna har ett ansvar för att bidra med lokal kunskap om invånarnas levnadsförhållanden när stadens utveckling planeras. Ett exempel är när något nytt planeras,

som nya bostäder, då ska vi som stadsdelsförvaltning informera planerande förvaltningar om vad som är viktigt för att invånarna i just det området ska må bra och trivas. Det sociala perspektivet behöver stärkas för att en långsiktig hållbar utveckling i Göteborg ska bli verklighet. Vår ambition är att det här programmet ska vara ett stöd i det arbetet för vår egen nämnd och förvaltning men också för andra nämnder i staden, som trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret.

Alla förslag och idéer som invånarna lyft till oss i dialogerna kan inte bli verklighet – ibland finns det motstridiga intressen och då är det våra folkvalda politiker som får avgöra frågan. Men vi är övertygade om att ju fler som är delaktiga desto bättre blir resultatet för samhället.

Vi ska fortsätta att öka delaktigheten för stadsdelens invånare, brukare och medarbetare under de kommande åren. Vi ser fram emot att utveckla samarbetet med de som bygger staden för att göra Västra Göteborg och Göteborg till en ännu bättre plats att leva, arbeta och bo på.

Maria Lejerstedt
*Stadsdelsdirektör
Västra Göteborg*

Henrik Munck
*Ordförande stadsdelsnämnden
Västra Göteborg*

Innehåll

Förord	4
Inledning	7
Utveckla Västra Göteborg	8
Metod	14
 Områdesbeskrivningar och medborgardialoger	19
Fiskebäck	20
Långedrag	24
Hagen	28
Grimmered	32
Södra Skärgården	36
Bratthammar, Guldringen	40
Tynneredsområdet: Skattegården, Ängås, Grevegården, Kannebäck	44
Önnered, Näset	50
 Stadsdelen fortsätter med dialogarbetet	54

Inledning

Det här är Västra Göteborgs Lokala utvecklingsprogram - ett underlag för stadsdelens framtida utveckling

Det Lokala utvecklingsprogrammet är en kunskapsbas och idébank för stadens förvaltningar och nämnder i kommande planeringsarbete. Programmet synliggör lokala förutsättningar och behov i stadsdelen Västra Göteborg. Fokus ligger på den sociala dimensionen i stadsutveckling och bygger på dialoger med stadsdelens invånare.

Stadsdelsnämnderna har, enligt beslut i Kommunfullmäktige, uppdraget att medverka i samhällsplaneringen för att främja goda miljöer i stadsdelarna genom att bidra med kunskap om befolkningen. Stärkt delaktighet och engagemang hos medborgarna i samhällsplaneringen innebär ett stöd till den representativa demokratin.

Det Lokala utvecklingsprogrammet är ett av flera underlag som används när politikerna tar fram budgeten för hur stadsdelen ska utvecklas och vad som ska prioriteras. Programmet

ska även kunna användas vid remissyttranden och vara en hjälp i dialogen med medborgare, förvaltningar och myndigheter.

Många av de utvecklingsområden som kommit fram från dialogerna rör frågor som andra förvaltningar har ansvar för, till exempel trafik eller bostadsbyggande. I dessa frågor kommer stadsdelsförvaltningen aktivt försöka påverka utvecklingen genom samverkan med ansvarig förvaltning.

Det Lokala utvecklingsprogrammet ska omprövas och antas av politikerna i stadsdelsnämnden vid varje ny mandatperiod. Förslag till åtgärder som beskrivs i programmet har en tidshorisont på tio års sikt.

Det Lokala utvecklingsprogrammet antogs av stadsdelsnämnden Västra Göteborg 28 mars 2017.

Utveckla Västra Göteborg

Västra Göteborg

– en stadsdel med stora variationer och framtidsmöjligheter

Västra Göteborg är präglad av havet, med den långa kuststräckan och öarna i Södra Skärgården, närheten till storstaden gör området unikt. Inom stadsdelen finns stadsmiljöer, skärgårdsområden, radhus- och villaområden. Kopplingar till Frölunda Torg ger invånarna närhet till brett serviceutbud och kommunikationer. Västra Göteborg, med sina 13 primärområden, är en välmående stadsdel men det finns stora ojämlikheter i de olika områdena vad gäller bland annat boende, utbildning, inkomst och hälsa.

I följande del görs en övergripande beskrivning av stadsdelen Västra Göteborg med befolknings- och socioekonomisk statistik. Därefter följer ett avsnitt med en samlad bild och analys av hur invånarna vill utveckla Västra Göteborg.

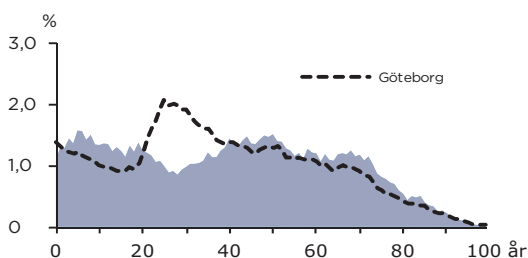
Befolkningen i Västra Göteborg

En stadsdel som domineras av småhus

Stadsdelen karaktäriseras av olika bebyggelsestrukturer. Delar av stadsdelen är gamla fiskesamhällen där villabebyggelsen successivt byggts ut under århundradena, vilket skapat småskaliga bebyggelsestrukturer för bostäder och trafik. En stor del av flerbostadshusen, men även radhus- och villaområdena, byggdes under 70-talet med gator och vägar anpassade för bilar. Detta har medfört stora och öppna ytor. Idag domineras stadsdelens bostadsbestånd av småhus och andelen flerfamiljshus med hyresrätt eller bostadsrätt uppgår till cirka en tredjedel.

I Västra Göteborg bor 53 173 invånare (2016). Befolkningens åldersstruktur är spegelvänd jämfört med Göteborg som helhet. Här bor många barnfamiljer men färre i åldersgruppen 20 till 40 år. Andelen som är 65 år och äldre i stadsdelen är större än stadens genomsnitt. Även andelen i grundskoleåldrarna är större i Västra Göteborg än stadens genomsnitt.

Åldersstruktur i Västra Göteborg jämfört med Göteborg

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Skolbarn och äldre blir fler fram till 2020

Antalet invånare i Västra Göteborg beräknas öka med cirka 2 400 personer från 2016 fram till år 2020. Varav antalet barn och ungdomar i grundskoleåldrarna förväntas öka med nästan 1000 personer fram till år 2020. Det är också värt att notera att antal personer över 75 år förväntas öka med drygt 700 personer. Ett kommande generationsskifte väntar framöver i stadsdelen.

En befolkningsstruktur med olika socioekonomiska förutsättningar

Västra Göteborg har en befolkning med stor variation i socioekonomiska förhållanden. Den gemensamma statistiken för stadsdelen (se tabell sidan 9) behöver brytas ned på primärområdesnivå för att ge en rättvisande bild. Statistik över varje primärområde i stadsdelen finns i avsnittet "Områdesbeskrivningar och medborgardialoger".

Tydliga skillnader i statistiken

Befolkningen i områden som domineras av småhusbebyggelse har överlag högre medelinkomster än boende i områden med flerbostadshus. Invånarna i Långedrag har den allra högsta medelinkomsten, 573 500 kronor. Grevegården ligger på en medelinkomst på 178 000 kronor. I samtliga primärområden har män högre inkomster än kvinnor.

På primärområdesnivå är det stora skillnader i utbildningsnivå, där intervallet för den eftergymnasiala utbildningsnivån är 56 procent som högst och 18 procent som lägst. Ohälsotalen skiljer sig också mycket åt mellan de olika primärområdena. Mellan området med lägst respektive högst ohälsotal är det 32 dagars skillnad i antal ersatta dagar per år. Kvinnor har högre ohälsotal än män.

Förvärvsfrekvensen är generellt hög i Västra Göteborg. När siffrorna bryts ner på primärområdesnivå är skillnaderna stora inom stadsdelen. Det skiljer 30 procentenheter mellan det primärområde med högst respektive lägst förvärvsfrekvens.

Andelen utlandsfödda invånare i stadsdelen varierar från 46 procent till 8 procent i olika primärområden. Några av de vanligaste språken som talas i stadsdelen förutom svenska är arabiska, persiska, turkiska, kurdiska och somaliska.

Västra Göteborg är den stadsdel som har det näst högsta bilinnehavet i hela Göteborg. Antal bilar varierar stort mellan

de olika primärområdena och det är som högst i Näset och Långedrag.

Stora kontraster i barns uppväxtvillkor

Stadsdelens stora kontraster i socioekonomiska förhållanden innebär även skillnader i barns uppväxtvillkor. Inom stadsdelen finns det ekonomiskt utsatta barnhushåll. Det finns tydliga kopplingar mellan ungas behörighet till gymnasiet och de vuxnas utbildningsnivå. Utbildning är en förutsättning för goda livsvillkor genom hela livet.

Foto: Marit Lissdaniels/Göteborgs Stads bildarkiv

Befolkningsstatistik över Västra Göteborg

	Västra Göteborg	Hela Göteborg
Medelinkomst	339 000 kr	275 800 kr
Bilinhav per 1000 invånare	342 bilar	285 bilar
Förvärvsfrekvens	82%	76%
Utlandsfödda	16%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	38%	34%
Ohälsotal	24 dagar/år	26 dagar/år

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Rikt föreningsliv

Västra Göteborg har ett omfattande föreningsliv med många idrottsföreningar och flera olika typer av kulturföreningar, en del med inriktning mot andra kulturer såsom assyriska, kurdiska och iranska föreningar samt kvinnoorganisationer med studiecirkel. I stadsdelen verkar även idéburna föreningar med social inriktning.

Näringsliv

Näringslivet är viktigt för stadsdelens utveckling. Industriområden finns i Grimmered, Kungssten och Tranered. Företagscentret vid Nya Varvet, med flertalet inhyrda företag, är ett annat arbetsplatsområde. Den allra största arbetsgivaren i Västra Göteborg är Göteborg Stad. Fiskebäcks hamn och den militära verksamheten vid Käringberget med Göteborgs Garnison samt Försvarsmedicincentrum är också stora arbetsplatser i stadsdelen. Det finns även flera mindre företag, livsmedels- och servicebutiker, caféer och restauranger på olika platser runt om i stadsdelen.

Barriärer

Genom stadsdelen skär flera fysiska barriärer där Västerleden är den mest påtagliga. Andra barriärer är Torgny Segerstedtsgränd, Stora Fiskebäcksvägen, Skattegårdsvägen och Grevegårdsvägen (se kartan på sidan 6). Flera av dessa utgör ofta även sociala barriärer.

Stadsdelsförvaltningens inriktade arbete för att skapa en jämlik och levande stadsdel

Jämlikt Västra Göteborg

Stadsdelsförvaltningen har sedan två år tillbaka drivit projektet Jämlikt Västra Göteborg. Projektet ingår numera i förvaltningens ordinarie verksamhet. Syftet är att samla alla goda krafter inom området för social mobilisering med ökad trygghet som främsta mål.

Projekt Göteborgs skärgård

Stadsdelsförvaltningen Västra Göteborg och Öckerö kommun samverkar för att utveckla en långsiktigt hållbar besöksdestination under det gemensamma namnet Göteborgs skärgård. Besöksnäringen är betydelsefull för utveckling och livskraft i Södra Skärgården och bidrar till att skapa förutsättningar för service och andra samhällstjänster.

Framtidens Västra Göteborg

”Vi vill erbjuda medborgarna en livskraftig och hälsosam miljö att växa upp, bo, arbeta och åldras i”¹

Genom statistik går det att få en bra bild över medborgares livsvillkor, men det är först i mötet med invånarna som ett helhetsintryck kommer fram av hur det är att bo och leva i Västra Göteborg.

Stadsdelen har engagerade medborgare och det finns god vilja att tillsammans utveckla Västra Göteborg. Inte minst barnen har visat stort engagemang och lyft fram ny kunskap. Barn, pensionärer, föräldrar, medarbetare och alla andra som deltagit har många gemensamma idéer om hur stadsdelen kan utvecklas. Dessa idéer och synpunkter har gett en bild av vilka behov som är prioriterade för stadsdelen.

I följande avsnitt visas en samlad bild och analys av de behov som medborgarna lyfter som de viktigaste frågorna för att utveckla stadsdelen. Sammanställningen har satts i relation till Göteborgs Stads målsättningar och utifrån perspektiv

om social hållbarhet. Västra Göteborgs mål är att erbjuda lika förutsättningar och möjligheter till ett gott liv för alla. Detta är den samlade bilden av hur stadsdelen vill utvecklas.

I avsnittet ”Områdesbeskrivningar och medborgardialoger” (från sida 19) beskrivs mer detaljerat vad medborgarna uttryckt under dialogerna.

Foto: Lo Birgersson
Göteborgs Stads bildarkiv

Utveckla mötesplatser och integrera olika områden med varandra

Möten bygger tillit

Mötesplatser är viktiga i människors vardagsliv, möten med andra är ett grundläggande behov för att leva ett gott liv. För att skapa en bättre sammanhållen stadsdel behövs gemensamma neutrala arenor där människor själva kan välja att förhålla sig aktiva eller passiva i kontakten med andra.

En plats som ger människor en reell känsla av delaktighet får positiv betydelse för integrationen i ett område. Möjlighet till möten är en förutsättning för att skapa tillit i ett samhälle och det sociala livet har betydelse för människors upplevda trygghet. En befolkad stadsmiljö upplevs ofta som tryggare och fler människor, såväl kvinnor som män, vågar vistas ute under kvällstid. Alla medborgare ska ges tillträde till det offentliga rummet, därför är även tillgänglighetsanpassning av mötesplatser en självklarhet.

Mötesplatser för alla åldrar

Mötesplatser för både äldre och unga har kommit upp som ett stort behov. Stadsdelen har en stor andel äldre och enligt befolkningsprognosen kommer andelen att öka. Träffpunkter är en omtyckt mötesplats för seniorer. Det finns en önskan om fler, rymligare och bättre tillgänglighetsanpassade lokaler för dessa träffpunkter.

Möten, på exempelvis fritidsgårdar eller genom idrottsaktiviteter, är en viktig del i många barn och ungas vardag.

Men många unga har uttryckt att det inte finns något att göra på fritiden. De önskar bättre utbud av fritidsaktiviteter, både sport- och kulturaktiviteter som i dagsläget inte finns i deras närmiljö. Ett bra utbud av olika fritidsaktiviteter för barn och unga är viktigt för att främja en god uppväxt.

Genom att mötas över generationsgränserna kan tryggheten öka. Utgångspunkten bör därför vara att skapa generationsöverskridande mötesplatser. Det är viktigt att samutnyttja lokaler och utemiljöer, där både unga och äldre kan känna sig välkomna.

Foto: Marit Lissadnells/Göteborgs Stads bildarkiv

1. Inriktningsdokument 2017 Stadsdelsnämnden Västra Göteborg.

Grönområden och kusten – platser för möten

Det finns flera grönområden utmed kusten som idag är välanvända. Badplatser, grönområden och vandringstråk nämns som platser med potential att utvecklas. De beskrivs som attraktiva men som idag inte är inbjudande till möten eftersom det inte finns något att samlas kring. Från dialogerna kommer förslag på utveckling upp i form av fler bänkar, picknickbord och belysta vandringsslingor.

Levande lokala torg och bostadskvarter

Det finns idag flera mindre lokala torg i anslutning till bostadsområdena i stadsdelen. Dessa är uppskattade men behöver också utvecklas och stärkas. I dialogerna har flera platser beskrivits som områden med småstadskänsla. De mindre torget, som vid till exempel Nya Varvets livs och Smycketorget, behöver bli mer levande. Det finns önskemål om mer service i form av affärer, restauranger och caféer. Fler caféer kommer också upp som önskemål från unga. Genom att stärka den offentliga miljön kan förutsättningar skapas för mer liv och rörelse på dessa platser. Det kan även attrahera ett ökat utbud av privata serviceverksamheter.

Knutpunkter – inte bara ett byte

I stadsdelen finns några större knutpunkter för kollektivtrafiken som medborgarna pekar ut som möjliga att utveckla till mötesplatser, men som idag saknar en inbjudande utformning. För att dessa platser ska bli attraktiva krävs en fungerande och trevlig offentlig miljö, med belysning, bänkar och papperskorgar. Även någon form av service kan behövas vid dessa knutpunkter.

Lekplatser – mer aktiviteter för barn

Västra Göteborg är en stadsdel med stor andel barn. I främst barndialoger, men även under de allmänna dialogerna, har fler lekplatser efterfrågats. I stadsdelens villaområden är tillgången på lekplatser lägst. Det behövs även upprustning av befintliga lekplatser, inte minst i områden med flerbostadshus. Det är viktigt att låta barnen själva få vara med i utformningen av lekplatser. Vad barnen efterfrågar är lekplatser som är inriktade på spänning och aktiviteter och anpassade för olika åldrar. Barnen beskriver det som äventyrslekplatser och ger exempel på "Nya Zeeland" i Bratthammar och Positivparken i Frölunda.

Rekreation för både boende och besökare

Rekreationsområden kommer upp som ytterligare behov i kontrast till de mötesplatser som tidigare beskrivits. Det vill säga att medborgarna behöver både platser för att mötas och platser för rekreation. Rekreation innebär återhämtning av krafter genom att vistas i en avkopplande miljö. Vad rekreation är för något är individuellt, men för många är naturen en plats för rekreation. Många medborgare beskriver rekreationsplatserna i stadsdelen som kusten med badplatser och klippor, grönområden med vandringsstråk och skog samt skärgårdens öar som viktiga.

Många besökare dras till kustområdena

Västra Göteborg tar emot ett stort antal besökare, särskilt på sommarhalvåret. Besökarna är både göteborgare från andra stadsdelar och turister från andra kommuner och länder. Många dialogdeltagare lyfter att alla borde ha tillgång till den unika naturen med havet som finns i stadsdelen. Besöks- turismen bidrar till en levande kust och skärgård, men det ställer också högre krav på en fungerande infrastruktur som vägar, kollektivtrafik och renhållning.

I skärgården har turismen ökat kraftigt de senaste åren, vilket skapar arbetsmöjligheter. Utvecklingen av infrastrukturen har dock inte skett i samma takt, vilket skapar problem för en del bofasta. Under dialogerna har de lyft svårigheterna med ett fungerande vardagsliv under de mest attraktiva sommarmånaderna.

Stadsdelens badplatser är populära att besöka av både boende och utifrån kommande besökare. I dialogerna tar medborgarna upp behovet av att rusta upp och tillgänglighetsanpassa badplatserna så att alla kan nyttja dem.

Det framkommer från dialogerna att ett sammanhängande gång- och cykelstråk är något som många efterfrågar som en attraktiv rekreation. Ett stråk från Röda Sten till Välen skulle inte bara göra kustområdena mer lättillgängliga, utan även koppla samman stadsdelens olika områden med varandra samt öka förbindelsen in till staden.

Ur stadsdelsnämndens inriktningsdokument 2017:

"Ett aktivt samarbete med ansvariga förvaltningar kring utveckling av attraktiva gång- och cykelstråk utefter kustlinjen från Röda Sten till Välen ska ske."

Kusten är ett unikt rekreativt område för hela staden. Det är viktigt att ge fler tillgång till denna rekreativ möjlighet. För att behålla den genuina naturkänslan krävs dock en balans mellan att bevara och utveckla kusten. Med ökad tillgänglighet krävs också bättre information kring vikten av att värna om kustmiljön.

Trafik – möjligheter till god framkomlighet för alla

Det framkommer i medborgardialogerna att trafikfrågorna är centrala och att det finns utvecklingsbehov i Västra Göteborg. Trafik handlar om rörlighet och att kunna ta sig till olika platser så effektivt som möjligt. Aspekter som trygghet och säkerhet är viktiga för rörligheten. Att kunna ta sig till olika platser är viktigt för ett gott liv.

Många anser att deras närmiljö påverkas negativt av de högt trafikerade bilvägarna och trafikleder. Skolvägarna är otrygga för barnen och höga bullernivåer är ett annat upplevt problem. Det finns en tydlig önskan om förbättringsåtgärder för att gå mot ett mer hållbart resande. Hållbart resande gynnar miljö och hälsa, men det skapar även en mer rättvis fördelning av möjligheter för olika människor. Exempelvis blir barn och ungdomars rörelsemönster friare när trygga och väl sammanhängande cykelvägar finns mellan bostad, skola och fritidsaktiviteter.

Kollektivtrafikens utvecklingsområden

Många boende i stadsdelen, främst de i villaområdena i söder och kustnära delarna samt Grimmered, har långa avstånd till närmaste busshållplats. Något som präglar främst norra delarna av stadsdelen är smala vägnät, som en följd av att de anlades under en tid då trafikmängden var betydligt lägre. Här behöver tydliga kompromisser göras för att skapa säkrare trafikmiljöer. Ett annat problem, i stora delar av stadsdelen, är att kollektivtrafiken är för dålig för att konkurrera med bilen. Största delen av kollektivtrafiken leder in mot centrala Göteborg, vilket innebär brister i tvärförbindelser mellan nordliga och sydliga delar av stadsdelen.

Förslag som kommit upp för att kunna överbygga dessa svårigheter är fler flexlinjer och mindre bussar drivna på el. Andra förbättringsområden är att utöka trafiken med fler linjer och tätare avgångar, men även att anlägga pendelparkeringar och bilpooler kring knutpunkterna är något som efterfrågas.

I skärgården handlar förbättringsåtgärder om tvärförbindelse mellan öarna, lösningar på parkeringsproblematiken samt önskemål om en direktfärja mellan skärgården och centrum. Tillgänglighetsanpassning av hållplatser, främst vid knutpunkter såsom Kungssten innebär att fler äldre, funktionsnedsatta och barnfamiljer kan välja att resa kollektivt. Målsättningen är att bli en stadsdel där kollektivtrafik är ett attraktivt alternativ till bilen.

Sammanhängande gång- och cykelvägar i hela stadsdelen

Det finns många platser där det är ont om utrymme, cyklister och gångtrafikanter tvingas samsas på samma väg och det blir en otrygg trafikmiljö. Det efterfrågas bredare gång- och cykelvägar samt upprustning av befintliga vägar, inte minst gäller det belysning. Med dessa åtgärder kan cykelns konkurrenskraft öka som transportmedel vid exempelvis arbetspendling och skulle därmed kunna bidra till det hållbara resandet i stadsdelen.

En gång- och cykelväg längst kusten är ett förslag som kommer upp i flera av dialogerna. Idag finns barriärer utmed kusten som omöjliggör att skapa ett sammanhängande stråk. Genom en cykelbana från Röda Sten ut till Saltholmen kan även problemen med högt tryck på spårvagnar under sommarhalvåret minskas.

Tunnlar – en trafiksäker men otrygg passage

Sammanhängande gång- och cykelstråk är viktigt vid planering av säkra trafikmiljöer som är anpassade för barn. Stadsdelen har många tunnlar som binder ihop gång- och cykelvägarna. Dessa upplevs ofta som otrygga platser. Därför är det extra viktigt att göra dem tryggare med belysning och god sikt.

Foto: Marit Lissadnells/Göteborgs Stads bildarkiv

Blandade bostäder – utveckling för minskad segregation

Något som går att urskilja från många dialoger är att det saknas möjlighet för unga vuxna och äldre att bo kvar i sitt område. Den homogena bebyggelsen i villaområdena gör det svårt för dem att hitta lämpliga bostäder för att kunna bo kvar. Ett behov av mer blandad bebyggelse finns i alla delar av stadsdelen. Ensidigt bostadsutbud ger en ensidig befolkningssammansättning och bidrar till segregation.

Ur Göteborgs Stads budget 2017:

”Stadsutveckling ska aktivt bidra till att minska segregationen och utjämna skillnader i livsvillkor och hälsa.”

Den generella bostadsbristen som råder i hela Göteborg gör sig påmind även i Västra Göteborg. Stadsdelen behöver ge möjligheter för både unga och äldre att bo kvar, genom nybyggen av lägenheter och trygghetsboenden.

Bebyggelsestrukturen har stor betydelse för utvecklingen av stadsdelen. Enligt Göteborgs Stads översiktsplan ska bygg-

nationen av bostäder ske på redan i anspråktagen mark. Stora delar av Västra Göteborg ingår i stadens utbyggnadsstrategi, som ska kompletteras med bostäder. Områden i stadsdelen, med utbyggda kollektivtrafikstråk och service, har goda förutsättningar att utvecklas med en större blandad bebyggelse och levande stadsmiljö.

Olika typer av byggd miljö bär ofta en identitet och detta är något som framkommit under flera dialoger. Småhusen ger en känsla av småstad och gemytlighet hos de boende. Det är därför viktigt att ta hänsyn till detta vid nybyggnationer och detsamma gäller identiteten och bevarandet av grönområden.

Det finns flera bostadsprojekt på gång i stadsdelen. Ett viktigt projekt är utvecklingen av Opaltorget, som ska bli ett nytt torg år 2020. En mer blandad bebyggelse planeras och målet är att torget ska kännas tryggt och levande för alla. Vid nybyggnationer behöver alla områden ha som utgångspunkt att bli trygga och mer levande.

En jämlik stadsdel – trygg vardag för alla

Den bild av stadsdelen som många medborgare ger är lugna och trivsamma områden. Medborgare i kustområdena lyfter de unika kvaliteterna med närhet till havet och grönområden. Tynneredsborna för fram en positiv bild av sitt område och uttrycker det fantastiska läget i staden, med närheten till lokala torg, handelsområden, kollektivtrafik samt ett stenkast från havet. De positiva beskrivningar som deltagarna för fram om området överskuggas tyvärr av den otrygghet som invånarna beskriver.

Trygghetsfrågan går som en röd tråd genom alla dialogerna. Trygghet skiljer sig åt för olika människor beroende på ålder, kön, var man bor och vilka erfarenheter man har med sig i livet. I villaområden ligger fokus i första hand på trafiksäkerhet för barnen och specifika platser som kan upplevas som ensliga att röra sig på och med skymd sikt. I Tynneredsområdet beskrivs trygghetsfrågorna utifrån en vardaglig oro. Återkommande beskrivningar är att råka ut för någon form av brott eller att barnen ska hamna i kriminella gäng. Det finns en stor oro hos barn och ungdomar att ta sig till fritidsaktiviteter i området när det är mörkt. Synpunkter på den bristande belysningen kommer upp vid alla möten med medborgare inom Tynneredsområdet. Platser dolda av träd och buskage, liksom ensliga platser upplevs också som otrygga. För att förbättra den upplevda tryggheten har många nämnt behovet av bättre belyst utemiljö. Enbart bättre belysning är inte en lösning, men en viktig fysisk åtgärd för att möta de komplexa utmaningarna.

Arbeta tillsammans för en tryggare stadsdel

Västra Göteborg ska bli en jämlik stadsdel. Samtliga områden ska ha förutsättning för att ge medborgarna ett gott liv. För att öka tryggheten i stadsdelen måste alla goda krafter mobiliseras mot gemensamma trygghetsskapande mål. En fortsatt och fördjupad samverkan mellan olika förvaltningar, idéburna organisationer och andra aktörer är en förutsättning för att skapa ett jämlikt Västra Göteborg. Medborgarnas kunskaper och erfarenheter om sitt område måste fortsatt tas tillvara i det gemensamma områdesarbetet. Det måste också finnas utrymme för barns och ungdomars inflytande över vad som behöver göras för att skapa ökad trygghet.

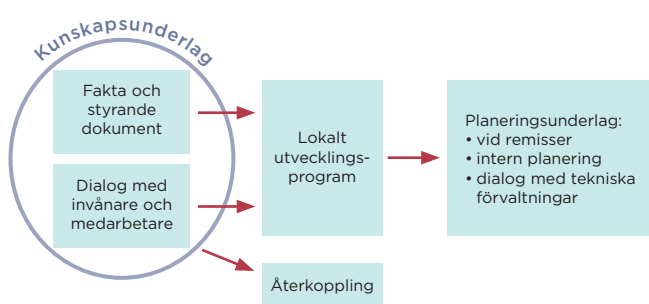
Västra Göteborg kan inte ensam arbeta med trygghetsfrågorna, utan det krävs en helhetssyn och samverkan i hela staden för att skapa en trygg och jämlik vardag för medborgarna. Exempel på pågående trygghetsskapande arbete är utvecklingen och nybyggnationen av stora delar av Tynneredsområdet, med bland annat Opaltorget som ska utvecklas till en trygg och levande stadsmiljö.

Genom att fokusera på framtagna utvecklingsområden, som fler mötesplatser, mer sammanhållna gång- och cykelvägar, närhet till kustens rekreationsområden och mer blandad bebyggelse, blir Västra Göteborg en tryggare och bättre plats för alla invånare i framtiden.

Metod

Så här har vi tagit fram Lokala utvecklingsprogrammet

Det lokala utvecklingsprogrammet bygger på faktainsamling av befolknings- och folkhälsostatistik, dialoger med medborgare och medarbetare, samt styrande dokument och kartunderlag (se figur 1). Detta kunskapsunderlag beskriver förhållandena i stadsdelen och de behov som medborgarna upplever. Tyngden i arbetet har legat på att genomföra dialoger med medborgare i stadsdelen.

Figur 1.

Arbetet med att ta fram underlaget till Lokala utvecklingsprogrammet startade i november 2014. Dialogarbetet påbörjades under våren 2015 och fortsatte 2016. Under hösten 2016 startade arbetet med att sammanställa materialet.

Dialogmetod – SKA och BKA

Dialogarbetet utgick ifrån Göteborgs Stads verktyg för social konsekvensanalys och barnkonsekvensanalys (SKA

och BKA)¹. SKA och BKA-verktyget belyser fem olika sociala aspekter:

- Sammanhållen stad
- Samspel
- Vardagsliv
- Identitet
- Hälsa och säkerhet

Ett frågeunderlag togs fram utifrån dessa sociala aspekter och användes vid alla dialoger. Det Lokala utvecklingsprogrammet utgår ifrån den sociala dimensionen för att främja en socialt hållbar utveckling av stadsdelen.

Jämlik medborgardialog

En ambition med dialogerna var att genomföra en jämlik medborgardialog. En jämlik medborgardialog innebär dels att olika målgrupper bjuds in och ges möjlighet att delta, det vill säga olika åldrar, kön, bakgrund och identitet, enligt "Metodstöd för jämställdhetsintegrerad medborgardialog"². Jämlik medborgardialog innebär också att alla grupper kommer till tals och synpunkter tas tillvara på ett jämlikt sätt.

Förvaltningen har utifrån omvärldsbevakning förstått att allmänna dialoger ofta innebär att en viss målgrupp blir överrepresenterad. Till exempel är det vanligt att en större andel av de som deltar är män samt att deltagarna är högt utbildade. Därför har en variation av dialoger genomförts med syftet att nå så många målgrupper som möjligt.

Foto: Henrik Hellström

1. SKA, Social konsekvensanalys, människor i fokus 1.0, Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret och BKA, Barnkonsekvensanalys, barn och unga i fokus 1.0, Göteborgs Stad Stadsbyggnadskontoret. Mer information om SKA och BKA finns på Göteborgs stads hemsida.

2. Sveriges Kommuner och Landsting, 2013.

Ett vykort skickades ut till samtliga hushåll inom primärområdet, med en inbjudan till dialogträff med politiker och tjänstepersoner.

Genomförda dialoger

För att ta fram underlag till det Lokala utvecklingsprogrammet genomförde förvaltningen 29 dialoger från våren 2015 till hösten 2016. Totalt har cirka 750 personer deltagit under den tvååriga dialogperioden. Denna extra satsning innehöll olika former av medborgardialoger så som målgruppsanpassade dialoger, medarbetardialoger och barndialoger. Vid samtliga dialoger användes det framtagna frågeunderlaget och kartor över det aktuella området som dialogverktyg. För att underlätta genomförandet av dialogerna har några av stadsdelens primärområden slagits samman i programmet (se sidan 19).

Följande dialoger har genomförts under dialogperioden:

■ Barndialoger

I åtta mellanstadieklaser har barnen tillfrågats om hur de upplever sitt närområde. Med hjälp av kartor fick eleverna berätta om vilka kvaliteter och behov som de såg idag och för framtiden.

■ Ungdomsenkät

Ungdomars upplevelse av livet i stadsdelen har fångats upp genom ungdomsenkäten Lokal uppföljning av ungdomspolitik (LUPP) som genomfördes i stadsdelen i slutet av 2015. Enkäten skickades ut till samtliga ungdomar i högstadieskoleldern, 13 till 16 år. Totalt har omkring 1300 ungdomar i stadsdelen svarat på enkäten.

■ Allmänna medborgardialoger

Allmänna medborgardialoger innebär här att invånare i ett område bjuds in till dialog. Den här formen av dialog har genomförts vid fyra tillfällen, där vykort med inbjudan skickades ut till samtliga hushåll i området. Antalet deltagare varierade från cirka 40 till 150 deltagare. Dialogformerna har varit rundabordsamtal i mindre grupper. Förvaltningen erbjöd barnpassning för att öka möjligheten för föräldrar att delta.

■ Målgruppsanpassade medborgardialoger

Målgruppsanpassade dialoger innebär här att utvalda målgrupper tillfrågas. Nio dialoger har genomförts som målgruppsanpassade, bland annat på öppna förskolor. Syftet är dels att skapa en varierad form av dialoger men även att nå ut till de målgrupper som är underrepresenterade på de allmänna dialogerna.

Återkoppling

Återkoppling skedde till deltagarna i alla dialoger, via e-post eller brev, efter att materialet sammanställts. I barndialogerna återkopplades materialet till klassförestandaren.

Mer detaljerad information om dialogarbetet och en sammanställning av alla dialoger finns tillgänglig på Göteborgs Stads hemsida "Utveckla Västra Göteborg": www.goteborg.se/utvecklavastragbg

■ Stadsdelsevenemang

- Grevegårdsdagen och Tynneredsdagen

Stadsdelsförvaltningen deltog på Grevegårdsdagen 2015 och Tynneredsdagen 2016. Förbipasserande besökare tillfrågades om hur de vill utveckla stadsdelen.

■ Dialoger med medarbetare

Dialoger med medarbetare genomfördes i sex av stadsdelens primärområden. Medarbetarna arbetade i stadsdelens verksamheter; barn- och utbildning, kultur och fritid, äldreomsorg samt individ- och familjeomsorg/funktionshinder. Frågorna ställdes utifrån ett medborgarperspektiv, det vill säga syftet har varit att ta del av medarbetarnas kunskap om befolkningens behov, inte verksamheten.

■ Ytterligare dialoger

Flera andra aktörers genomförda dialoger har analyserats och ingått som underlagsmaterial.

Det fanns även möjlighet att skicka in synpunkter till förvaltningen via e-post. Förvaltningen mottog cirka 80 mail under dialogperioden.

Tillförlitlighet i materialet

Trots att dialogmötena varit välbesökta är det viktigt att vara medveten om att endast en mindre del av stadsdelens invånare har kunnat nås. Underlaget till det Lokala utvecklingsprogrammet kan därför inte ses som representativt för alla medborgare i stadsdelen, utan står för vad deltagare uttryckt under dialogmötena. I dialogarbetet var ambitionen att nå så många målgrupper som möjligt. Likväl har en övervägande del av deltagarna varit äldre. Den grupp som varit svårast att nå är unga vuxna och ungdomar.

Styrande dokument

De prioriteringar som är framtagna i Lokala utvecklingsprogrammet har granskats mot stadens styrande dokument. Stadsdelen ska förhålla sig till stadens redan antagna dokument.

Så här har synpunkterna prioriterats

Samtliga synpunkter som framkommit under dialogerna har beaktats. Men allas åsikter har inte kommit med i det Lokala utvecklingsprogrammet. De synpunkter som har tagits in i programmet har av förvaltningen valts ut utifrån följande kriterier:

- Synpunkter som uppkommit mer frekvent
- Synpunkter som gynnar flera grupper i området
- Synpunkter som innebär utvecklingsåtgärder som inte strider mot andra beslut och styrande dokument.

Definitioner

Med **medborgare** avses här alla som befinner sig i kommunen/primärområdet vid det aktuella tillfället och har alltså inget med medborgarskap att göra.

Begreppet **bevara** innebär i detta dokument att utveckla befintligt användningsområde, inte att konservera ett område. Exempelvis att ”bevara ett grönområde” innebär att området fortsatt behöver skötas och utvecklas utifrån hur det används idag.

Följande dokument antagna av Göteborg Stad har gett vägledning i arbetet:

- Göteborgs Stads budget 2016 och 2017
- SDN Västra Göteborgs budget och inriktningsdokument för 2016 och 2017
- Översiktsplan för Göteborgs Stad
- Göteborgs Stads miljöpolicy
- Göteborg 2035 – Trafikstrategi för en nära storstad
- Göteborgs Stads strategi för utbyggnadsplanering
- Göteborgs Stads grönstrategi för en tät och grön stad
- Rapporten ”Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg (2014)”
- SKA – Social konsekvensanalys människor i fokus 1.0
- BKA – Barnkonsekvensanalys barn och unga i fokus 1.0

Definitioner för använda statistikvariabler

Invånarantal	Antal invånare år 2015.
Åldersstruktur	Åldersstrukturdiagrammet visar andel invånare per ettårsklass av den totala befolkningen.
Medelinkomst	Här avses ”sammanräknad förvärvsinkomst” som innefattar inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. I inkomst av tjänst ingår även inkomst från pension, sjukpenning och andra skattepliktiga ersättningar från Försäkringskassan. Nollinkomsttagare ingår. Uppgifter hämtas från Skatteverkets taxeringsuppgifter.
Bebyggelsebestånd	I cirkeldiagrammet visas andelen småhus, bostadsrätt och hyresrätt. Småhus omfattar en- och tvåfamiljshus, radhus och kedjehus. Bostadsrätt avser hushåll i flerfamiljshus i en bostadsrättsförening. Hyresrätt avser hushåll med hyreskontrakt i flerfamiljshus. Uppgifterna hämtas från det nationella lägenhetsregistret.
Bilnehav	Antal personbilar i trafik per 1 000 personer oavsett ålder.
Förvärvsfrekvens	Som förvärvsarbetande räknas alla som bedöms ha utfört minst en timmes arbete per vecka under november månad respektive år. Även de som varit tillfälligt frånvarande under i första hand mätperioden, till exempel på grund av sjukdom, ingår. Siffran visar andel förvärvsarbetande 25–64 år.
Utlandsfödd	Barn som fötts utomlands räknas som inrikes född om modern var folkbokförd i Sverige vid barnets födelse.
Eftergymnasial utbildning	Andel invånare med eftergymnasial utbildning 3 år eller längre.
Valdeltagande	Andel valdeltagare i kommunalvalet 2014.
Ohälsotal	Antal dagar per person i befolkningen 16–64 år med ersättning från Försäkringskassan i form av sjukpenning, rehabiliteringspenning och aktivitetsersättning.

All statistik som förekommer i programmet är hämtad från 2016 års Göteborgsbladet. (Göteborgsbladet 2016, Samhällsanalys och Statistik, Göteborgs stadsledningskontor).

Områdesbeskrivningar och medborgardialoger

Områdesindelning

Stadsdelen är indelad i 13 primärområden. För att kunna hantera antalet dialoger slogs några näraliggande primärområden ihop. Områdena presenteras utifrån Statistiska Centralbyråns tresiffriga nummer som varje primärområde innehar.

501 Fiskebäck

502 Långedrag

503 Hagen

504 Grimmered

505 Södra skärgården

506 Bratthammar och 507 Guldringen

Tynneredsområdet:

508 Skattegården • 518 Ängås • 520 Grevegården • 522 Kannebäck

519 Önnered och 521 Näset

Områdesbeskrivningarna presenteras först med en generell beskrivning av området, dess historia, nuläge och rådande förutsättningar. Varje område presenteras också med befolkningsstatistik för att ytterligare ge en bild av området. En ruta med detaljplaner visas för de områden där det pågår större detaljplaner. Antalet planerade bostäder och förväntad byggstart för detaljplanen är preliminär och kan förändras.

Kartorna i områdesbeskrivningarna visar enbart kommunala skolor, förskolor och äldreboenden.

Vad tycker medborgarna?

Avsnitten **Vad tycker medborgarna?** är en sammanställning av själva dialogerna och den kunskap och synpunkter som framkommit. Texten är enbart deltagarnas åsikter och upplevelser, det finns alltså ingen fakta i denna text.

Områdets kvaliteter – vad ska bevaras? – beskriver kvaliteter som deltagarna lyft, det vill säga det som deltagarna anser ska bevaras och värnas om.

Vilka behov finns i området – vad kan utvecklas? – här beskrivs brister och behov som finns idag och förslag på vad som kan utvecklas enligt deltagarna.

Barn- och ungdomsdialog – barn- och ungdomsdialogerna har lyfts ut i ett eget stycke för att tydligare belysa barn och ungdomars perspektiv.

Prioriterade utvecklingsområden

Prioriterade utvecklingsområden – här presenteras de prioriteringar som stadsdelsförvaltningen valt ut för respektive område.

Så här arbetar stadsdelsförvaltningen med synpunkterna från dialogerna

Stadsdelsförvaltningen arbetar aktivt och driver utvecklingen i de frågor som förvaltningen förfogar över samt överlämnar och bevakar medborgarnas förslag till andra berörda fackförvaltningar. I remissyttranden till berörda fackförvaltningar i staden beaktar Stadsdelsförvaltningen medborgarnas förslag.

Foto: mostphotos.com

Fiskebäcksbadet.

	Fiskebäck	Hela Göteborg
Invånarantal	7 536	548 190
Medelinkomst	382 400 kr	275 800 kr
Förvärvsfrekvens	89%	76%
Utlandsfödda	8%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	47%	34%
Valdeltagande	90%	79%
Ohälsotal	16 dagar/år	26 dagar/år

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Bilnehav

Fiskebäck
401 bilar/1000 inv.

Hela Göteborg
285 bilar/1000 inv.

Åldersstruktur jämfört med Göteborg

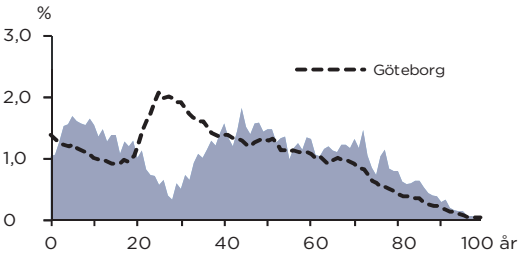

Foto: mostphotos.com

Från fiskeby till modernt villasamhälle

Under de stora sillperioderna på 1700- och 1800-talen växte Fiskebäck fram. Namnet Fiskebäck har kommit av den bäck som slingrade sig fram där Stora Fiskebäcksvägen nu går. Då fanns det fisk i bäcken. Torps by i Norra Fiskebäck hade fyra gårdar Västes, Östes, Där neres och Björnekulla, alla med ursprung från 1700-talet. Här fanns jordbruk som successivt upphörde under 1960-talet. 1972 stod Björnekulla radhusområde färdigt, med Björnekulla gård bevarad som föreningsgård.

Till primärområdet Fiskebäck hör även Pävelund vars namn härrör från en gård från mitten av 1600-talet. Pävelundsstugan med sina äldsta delar från 1700-talet står kvar och är idag museum.

Mix av gammalt fiskarsamhälle och nyinflyttade

Stora delar av Fiskebäck är präglad av närheten till hav, klippor, och natur. Fiskebäcksbadet och hamnen spelar en viktig roll i området. Fiskebäckss hamn är Sveriges största fiskehamn och sysselsätter många.

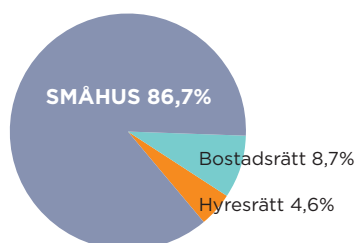
Fiskebäck är ett gammalt fiskarsamhälle men består idag huvudsakligen av villa- och radhusområdena. Det kännetecknas av att vara ett av Sveriges kyrkotätaste område och kyrkan fyller en viktig social funktion för många invånare.

Socioekonomisk beskrivning

Fiskebäck är det primärområde med störst invånarantal i stadsdelen. Befolkningen har hög eftergymnasial utbildning, hög förvärvsfrekvens och högt valdeltagande. Ohälsotolet är relativt lågt i jämförelse med hela Göteborg. Andel utlandsfödda är lågt. Många har bil. I området bor det många barnfamiljer.

Vad tycker medborgarna?

Bebyggelsebestånd

Områdets kvalitéer - vad ska bevaras?

Deltagarna uttrycker att de trivs bra och känner sig trygga i sitt område. Många barn och ungdomar är med i scoutkåren, kyrkan och andra aktiviteter. Kyrkorna är betydelsefulla i området och är viktiga sociala mötesplatser. "Om man tillhör Fiskebäckss fiskarfamiljer finns ofta en familjehistoria i området som sträcker sig över flera generationer tillbaka och många är släkt med varandra." Deltagare beskriver att Fiskebäck har en dragningskraft för dem som är uppvuxna här. Barndomskamrater möts igen när man bildat familj och flyttat tillbaka.

God service i området

Deltagarna nämner att de är nöjda med närheten till vårdcentral, apotek och kyrkans öppna förskola i Furuåsen. Mataffär finns i Björnekulla och vid Pävelunds centrum. Västerträffen för seniorer är en mycket uppskattad och aktiv verksamhet som delvis drivs av pensionärerna själva.

Viktiga mötesplatser

Havet och naturen lockar med fina promenadstråk och skogsområden. Tillgången till bad, båtliv och fiske gör området attraktivt. Fiskebäckss hamn är en trivsamt plats för möten. Här nämns boden med kaféet som en bra mötesplats. Sjöbacka är en stor yta för lek och promenader. Hit kommer människor från många olika håll för att promenera och rasta sina hundar. Promenadvägen längs med Eskils kanal är en idyll. Hela Sjöbackaområdet är unikt. Deltagarna är angelägna om att grönområden, promenadstråk, hamn och badplats bevaras.

Vad tycker medborgarna?

Vilka behov finns i området? Vad kan utvecklas?

Trafik

Deltagarna tycker att Stora Fiskebäcksvägen är hårt trafikerad och vill gärna ha farthinder där. De föreslår att det byggs pendelparkering i anslutning till Beryllgatans hållplats och att det sätts in fler bussar i rusningstrafiken. Busslinje 50 är redan fullsatt när den kommer till Beryllgatans hållplats. Deltagare föreslår tätare turer.¹ Flexlinjen går upp till Berglärkan på dagtid men kvällsturer önskas. Flera talar om att de önskar tätare busstrafik och fler upprustade busskurer inom området.

Fiskebäcksskolan beskrivs i positiva ordlag som en "liten byskola där man har koll på varandra".

Utveckla promenadstråk och badplatser

Sjöbacka är ett unikt område som behöver underhållas bättre. Här finns inga mötesplatser för människor. Hundrastgård skulle behövas då många hundägare släpper lös sina hundar vilket anses skapa problem. Deltagarna framför önskemål om belysning då många promenerar här kvällstid. Det saknas lokal för möten i detta välbesökta område.

Deltagarna ser behov av att rusta upp Fiskebäcksbadet. De föreslår att det köps in grillar och att kiosken rustas upp med utökat sortiment. Det behövs även fler papperskorgar och bänkar inom området. Badplatsen Ganlet ligger i Önnared men nyttjas även av Fiskebäcksborna. De tycker att vägen ner till badet borde rustas upp och att området nere vid badet behöver skötas bättre vad gäller renhållning och underhåll.

1. From 2016-12-14 går buss 50 var 5:e minut under rusningstid.

Foto: Marit Lissadriels/Göteborgs Stads bildarkiv

– Det saknas fritidsaktiviteter som skolan arrangerar. Det skulle vara roligt att ha aktiviteter där min skola och andra skolor runtomkring skulle kunna träffas så att man kan möta fler personer (min skola är jätteliten).

Fotograf okänd

Påvelundstugan från 1770-talet är ett av Göteborgs bäst bevarade bostadshus.

Foto: mostphotos.com

Fiskebäcks hamn.

Fler mötesplatser

Flera nämner att de saknar kaféet som tidigare fanns i Fiskebäcks hamn. Deltagare föreslår att kaféet öppnas igen, förslagsvis som daglig verksamhet i kommunens regi. På Berglärkan finns ingen gemensamhetslokal, vilket boende önskar. De nya bostadsrätterna vid Fiskebäckshamn saknar lekplats för barn. Det finns önskemål om det, då det bor många barnfamiljer här. En del tycker att det är oroligt runt Påvelunds centrum där ungdomarna samlas med sina mopeder.

Barn- och ungdomsdialog

Barnen uttrycker att de trivs i Fiskebäck och känner sig trygga. Närheten till havet med bad och båtliv uppskattar de. Barnen tycker att Fiskebäcksbadet ska rustas upp. De vill ha fler övergångsställen och fler och bättre underhållna gång- och cykelvägar. Gångtunneln under Stora Fiskebäcksvägen vid affären i Björnekulla är otäck att passera och sikten behöver förbättras. Barnen anser att bussarna går för sällan och att Västtrafik måste bli bättre på att hålla tidtabeller.

Barnen går till lekplatsen Nya Zeeland i Bratthammar. De tycker att det bör finnas belysning på lekplatsen Nya Zeeland. Det är en uppskattad äventyrslekplats med utbud även för större barn, vilket gör det möjligt att vara där på kvällen om belysning finns. Barnen vill gärna ha en parkourbana och en skatebana. De tycker att det är för lite att göra på Fiskebäcksskolans skolgård och föreslår fler lekredskap där.

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar boende i Fiskebäck upplever sitt område. Generellt sett är ungdomarna i detta område trygga. Till exempel upplever de sällan vägen till och från skolan som otrygg. Ett stort antal ungdomar i Fiskebäck anser att det saknas fritidsaktiviteter i området. Det som efterfrågas mest är en mötesplats – ett ställe att vara på. Ungdomarna vill ha ett kafé eller lokal med möjlighet att vara under kvällar och helger.

Ungdomar bosatta i Fiskebäck vill främst påverka giltighetstider för busskorterna så att de även kan resa kollektivt på kvällar och helger.

Pågående detaljplaner	Lägenheter	Förväntad byggstart
Bostäder vid Pärt-Antons gata	6	4:e kvartalet 2018
Bostäder vid Redegatan	300	detaljplan ej påbörjad

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Fiskebäck:

Badplats	Upprustning av badplatser i området samt utveckling och tillgänglighetsanpassning av området.
Rekreation	Värna och utveckla grönområden och belys promenadstråk kring Sjöbackaområdet.
Mötesplatser	Utveckla fler mötesplatser för alla åldrar.
Trafik	Utökad kollektivtrafik med fler och upprustade busskurer samt pendelparkering vid Beryllgatan.
Barn/ungdom	Belys lekplatser och möjlighet till fler aktiviteter och lekredskap på Fiskebäcksskolans skolgård.

Foto: Gunnar Börgeson/Västra Frölunda Hembygdsförening

Fotograf okänd/Västra Frölundas Hembygdsförening

Saltholmen nu och då.

	Långedrag	Hela Göteborg
Invånarantal	2 105	548 190
Medelinkomst	573 500 kr	275 800 kr
Förvärvsfrekvens	86%	76%
Utlandsfödda	11%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	56%	34%
Valdeltagande	91%	79%
Ohälsotal	9 dagar/år	26 dagar/år

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Bilnehav

Långedrag
401 bilar/1000 inv.

Hela Göteborg
285 bilar/1000 inv.

Åldersstruktur jämfört med Göteborg

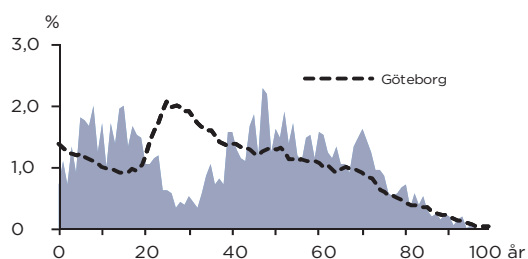

Foto: Apelöga/Scandinavia bildbyrå

Kustnära sekelskiftesvillor

Den stora tillgången på sill i slutet av 1700-talet bidrog till utvecklingen av Långedrag som vid den tiden bestod av ett fiskeläge och ett salteri. När ångbåtstrafiken började gå från stan ut till Långedrag i mitten av 1800-talet förvandlades området successivt till ett rekreationsområde för många göteborgare. Tomter började avstyckas för sommarboende och snart även för åretruntboende. 1908 drogs spårvägen, Långedraglinjen, ut till Saltholmen och därmed expanderade området ytterligare. På väg ut mot Saltholmen ligger Ängholmen. Här fanns sedan 1904 Ängholmens varv, som byggt båtar fram till 1990-talet.

Historisk rekreationsmiljö

På Saltholmen finns välbevarad rekreationsmiljö med tidstypiska byggnader och parkanläggningar från tidigt 1900-tal. Samma år som spårvägen drogs ut öppnades varm- och kallbadhusen på Saltholmen. Kallbadhuset är ett exempel på byggnad från den tiden och används fortfarande.

Idag består bebyggelsen i Långedrag huvudsakligen av villor. Miljön ute på Saltholmen präglas av färjetrafiken ut till Södra Skärgården. Gäende, cyklister, bilar, bussar och spårvagnar trängs alla på den begränsade ytan som leder till färjeläget.

Bad- och seglingsaktiviteter

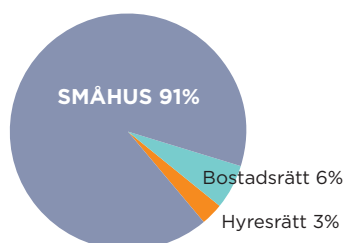
I Långedragssmåbåtshamn finns ett båtvarv. Här har även Långedragss segelsällskap och Göteborgs Kungliga segelsällskap sina klubbhus. På sommarhalvåret pågår många aktiviteter som härrör sig till segling och bad. I hamnen finns restauranger som bidrar till liv och rörelse i området sommartid.

Socioekonomisk beskrivning

Det bor många barnfamiljer i Långedrag. Området har bland de högsta inkomsterna i hela Göteborg. Förvärvsfrekvensen är hög och ohälsotalet är det lägsta i Västra Göteborg. Befolkningen har högst utbildningsnivå i stadsdelen. Bilinnehavet är mycket högt.

Vad tycker medborgarna?

Bebyggelsebestånd

Områdets kvalitéer – vad ska bevaras?

”Det känns som att man bor på landet men ändå i en storstad.” Så uttrycker sig några boende i området vid ett dialogmöte. Långedrag är ett omtyckt område att bo i. Det som karakteriserar Långedrag är närheten till havet, båtlivet, den blandade bebyggelsen och den spännande arkitekturen från olika tidsepoker. Här finns möjlighet att ägna sig åt rodd, kajakpaddling och segling. Parkområdena ute på Saltholmen inbjuder till promenader, liksom gångstråken från Hinsholmen ut till Lindalen och Fiskebäcksbadet.

Många som har bott här länge känner varandra och deltagarna i dialogen tycker att det är god stämning i området. Deltagarna beskriver även att det pågår ett generationsskift i området. Äldre lämnar sina hus och yngre familjer med barn flyttar in.

Uppskattade mötesplatser

Invånarna upplever att det är ett tryggt område att bo i. De träffas i småbåtshamnen, ute på promenader, på caféer och vid hudrastgården nära Hinsholmskilen. Inom Långedragssområdet finns restauranger och på Saltholmen café och kiosk. Långedragss seglarsällskap har ett hus som är omtyckt att hyra för olika sammankomster.

Vad tycker medborgarna?

Närheten till servicen vid Käringberget, ett litet centrum med livsmedelsbutik, apotek, konditori och annat serviceutbud, är uppskattat. Det är inte heller långt till en vårdcentral, vilket flera deltagare särskilt vill framhålla. Kommunikationerna in till centrum har blivit bättre och det är de boende nöjda med.

Vilka behov finns i området? Vad kan utvecklas?

Ny skola

Det behöver byggas en ny skola, då Nya Långedragsskolan har dålig ventilation som medför hälsorisker. Detta framför föräldrar till skolbarn vid Nya Långedragsskolan i ett dialogmöte.¹

Utveckla mötesplatser och service

Det saknas upprustade lekplatser inom hela Långedragssområdet. På flera lekplatser, Reveljgatan, Talattagatan och Ängholmsparken har mycket av lekutrustningen tagits bort. Deltagare framför att det finns potential för en lekplats bakom Långedragss Vårdshus vid den gamla tennisbanan. De önskar att en lekplats görs i ordning vid Hinsholmskilen.

Dialogdeltagarna lyfter behovet av en möteslokal för alla åldrar, där föreläsningar, kulturella aktiviteter och samvaro för boende kunde äga rum, då det är långt till bibliotek som har kulturella arrangemang. Deltagare framför även att det är dålig service för inkommande båtresenärer som på sommarhalvåret kommer till småbåtshamnen i Långedrag. Det borde finnas en sommarbutik i hamnen.

Något som beskrivs som problematiskt är att det kvällstid förekommer narkotikaförsäljning vid Käringberget.

Trafik

Dialogdeltagarna uttrycker att det är mer trafik än vad man kan tro på gatorna inne i området och att bilarna där kör fort. Det finns flera otrygga passager i området, särskilt för barn. Deltagarna önskar staket som skydd utmed hela spårvagnslinjen. Det saknas övergångsställe vid Nya Långedragsskolan. Här anser deltagarna att trafiken bör regleras och sänkas till 30 km/tim. Många barn går till fritidsklubben på Påvelundsskolan. De måste då passera korsningen vid Käringberget, som också är en svår svärpasserad korsning, med flera olika trafikslag.

En otrygg passage, med mycket dålig sikt och farlig övergång för cyklister, är vid korsningen strax före spårvagnshållplatsen Hinsholmen. Vägen ut mot Saltholmen är smal och ställer till problem för såväl gående, cyklister och bilister. Deltagarna i dialogen upplever att det ofta är ett hetsigt tempo i trafiken på Saltholmsgatan.

Förslag framförs på att öppna en cykel- och gångväg utmed försvarets anläggning, Göteborgs Garnison, för ett sammanhängande gång- och cykelstråk från Röda Sten till Käringberget och vidare utmed kusten.

Behov av varierande boendeformer

Flera anser att det behöver byggas bostadsrätter och hyresrätter för att unga och äldre ska kunna bo kvar i området.

Foto: Apelöga/Scandinav bildbyrå

– Att kunna ta sig längs med vattnet hela kuststräckan skulle locka många.

Foto: mostphotos.com

Saltholmsgatan.

1. En ny skola planeras stå klar 2019.

Barn- och ungdomsdialog

Barn på Nya Långedragsskolan upplever att bilarna i området kör för fort. De föreslår farthinder och kameror, för att komma till rätta med detta. Barnen vill också ha bättre underhåll av cykel- och gångvägar och bredare trottoar längs med Saltholmsgatan. Många av barnen lyfter fram miljöperspektivet och vill ha fler elbilar, elbussar och elbåtar. Mer frekvent kollektivtrafik vill barnen ha både in till centrum och ut till skärgården. Låt färjorna gå in till stan, tycker barnen. De vill också ha en hållplats för kollektivtrafik närmare sin skola och säkrare övergångar vid spårvagnshållplatserna.

Många av barnen är aktiva i sporter som exempelvis handboll och fotboll som finns nära dem. Barnen har önskemål om att ishall också ska finnas i området. Flera av barnen framför behovet av fler och bättre upprustade lekplatser. Barnen påpekar att det behövs fler papperskorgar i området, för att minska nedskräpningen.

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar boende i Långedrag, upplever sitt område. Ungdomarna säger bland annat att de känner sig trygga både i sitt bostadsområde och på väg till och från skolan. Ungdomarna säger att de sällan utnyttjar fritidsgårdar eller Ungdomens Hus 1200 kvadrat vid Frölunda Torg. De anser att det saknas tillgång till flera fritidsaktiviteter i närområdet.

I stort sett är Långedragsskolorna nöjda med kommunikationerna. Något som ungdomarna efterfrågar är bättre giltighetstider för kollektivtrafikkortet, främst att de ska gälla även under helger.

Pågående detaljplaner	Lägenheter	Förväntad byggstart
Bostäder vid Göta Älvsgatan	20	detaljplan påbörjad 2016
Bostäder vid Långedragss båtarv	50	detaljplan ej påbörjad

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Långedrag:

- Rekreation** Sammanhängande gång- och cykelväg utmed Göteborgs Garnison, mellan Tångudden och Käringberget.
- Trafik** Säkrare gång- och cykeltrafik på Torgny Segerstedts gatan och Saltholmsgatan, särskilt vid korsningar.
- Bostäder** Bygg flerbostadshus med prioritering på hyresrätter.
- Barn/ungdom** Fler och bättre upprustade lekplatser anpassade för varierade åldrar.

Foto: Gunnar Börjeson/Västra Frölunda Hembygdsförening

Fotograf okänd/Västra Frölundas Hembygdsförening

Kungssten nu och då.

	Hagen	Hela Göteborg
Invånarantal	5 722	548 190
Medelinkomst	405 800 kr	275 800 kr
Förvärvsfrekvens	87%	76%
Utlandsfödda	9%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	52%	34%
Valdeltagande	90%	79%
Ohälsotal	14 dagar/år	26 dagar/år

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Bilnehav

Hagen
360 bilar/1000 inv.

Hela Göteborg
285 bilar/1000 inv.

Åldersstruktur jämfört med Göteborg

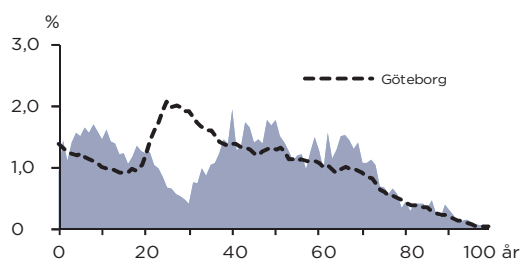

Foto: Marit Lissadriels/Göteborgs Stads bildarkiv

Havsnära småstadskvarter

Hagen var ett municipalsamhälle i Västra Frölunda kommun och blev en del av Göteborgs Stad 1948. Försvaret dominerade under många år området runt Nya Varvet och Kungssten. Byggnaderna vid Nya Varvet uppfördes 1873 och har använts för olika ändamål, bland annat som fängelse och kustartilleri.

Närhet till havet och småstadskaraktär

I Hagen finns kust och klippor inom gångavstånd. Ett litet centrum finns med kaféer och restaurang. Här ligger också Nya Varvets äldreboende och Nya Varvets skola. Härifrån går promenadvägar ner till älven och Nya Varvet, där det finns restauranger, ett mindre hamnområde och en företagspark. Bebyggelsen består till stor del av villor och radhus, men det finns även områden med bostadsrätter och ett större hyresrättsområde.

Socioekonomisk beskrivning

Det bor många barnfamiljer i Hagen och det finns få unga vuxna i åldrarna 20-29 år. Förfärvsfrekvensen är hög och inkomstnivån likaså. Det finns många hushåll som har bil. Den eftergymnasiala utbildningsnivån är hög bland befolkningen. Ohälsotalet är lågt.

Vad tycker medborgarna?

Områdets kvalitéer – vad ska bevaras?

Deltagarna i dialogen beskriver att de trivs i Hagen och att de upplever området som en småstad i staden. Deltagarna lyfter fram det positiva med att bo i ett trivsamt och lugnt område med närhet till havet, samtidigt som det är nära till den centrala staden. Flera önskar att karaktären i området, med den gamla villabebyggelsen och småstadskänslan, bevaras.

Värdefulla grönområden och uppskattade mötesplatser

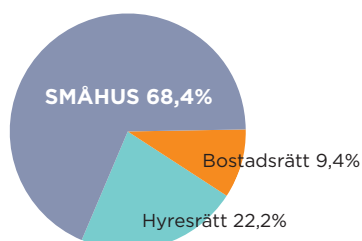
Deltagarna framhåller att grönområden som Sjöbergen, Stora Billingen, promenadstråken längs Nya Varvet, Hästeviksvägen samt Tängudden är mycket viktiga att värna och bevara. Vattnet och utsikten över hamnområden är andra positiva aspekter med området. Många människor promenerar längs stråken utmed vattnet. Flera badar i området nära Tängudden.

Idrottsplatsen Hagenplan är en uppskattad och viktig mötesplats. Kyrkan i Älvsborg erbjuder aktiviteter som samlar olika målgrupper. Deltagarna uttrycker att de är nöjda med servicen som finns i Hagen. Livsmedelsbutikerna vid Nya Varvet och Torgny Segerstedts gatan, med olika verksamheter runt omkring, skapar torgkänsla och är viktiga mötesplatser.

Kungssten – en knutpunkt för kollektivtrafiken

Deltagarna tycker att kollektivtrafiken i stort fungerar bra. Kungssten är en central knutpunkt för flera linjer i kollektivtrafiken. Spårvagnslinjen är viktig för de boende och området.

Bebyggelsebestånd

Pågående detaljplaner	Lägenheter	Förväntad byggstart
Bostäder och förskola vid Toredamm	240	3:e kvartalet 2018
Förskola vid Hagens Prästväg	6 avdelningar	4:e kvartalet 2018

Vad tycker medborgarna?

Vilka behov finns i området? Vad kan utvecklas?

Trafik

Långedragsvägen uppfattar deltagarna som ett trafikintensivt stråk under rusningstimmarna. Detta gäller särskilt utanför skolorna. Flera av deltagarna anser att trafiksituationen på Torgny Segerstedtsgratan är problematisk. Trafikmängden och bullernivåerna är för höga i förhållande till gatans dimension och trafiksäkerheten är dålig. Deltagare föreslår att gatan enkelriktas och att det införs tydligare parkeringsregler, utökning av parkeringsmöjligheter och bilpool. Torgny Segerstedtsgratan och Kungssten uppfattas som två stora barriärer i området.

Flera av dialogdeltagarna önskar tystare och smidigare busstrafik, gärna elbuss, eftersom den stora ledbussen som idag trafikerar området är otymplig på de smala gatorna. Deltagarna ser behov av utökade bussturer, främst på kvällen och helger. Kungssten upplevs som en trafikintensiv och stressig plats. Deltagarna anser att åtgärder behövs för att komma till rätta med den bullriga och störande miljön som råder för resenärerna.

Utveckla gång- och cykelstråken

Att skapa ett sammanhängande gång- och cykelstråk utmed kustlinjen, förbi militärens område (Göteborgs Garnisonen) vid Tångudden och Käringberget, är något som deltagarna har önskemål om. Flera av synpunkterna handlar om att gång- och cykelvägarna är för smala, för dåligt underhållna och att det behövs bättre skyltning. Förutom detta saknas det belysning på flera ställen. Deltagarna anser att det överlag är dåligt underhåll i området av belysning, träd och buskar.

Foto: Klas Eriksson/Göteborgs Stads bildarkiv

Älvsborgs kyrka.

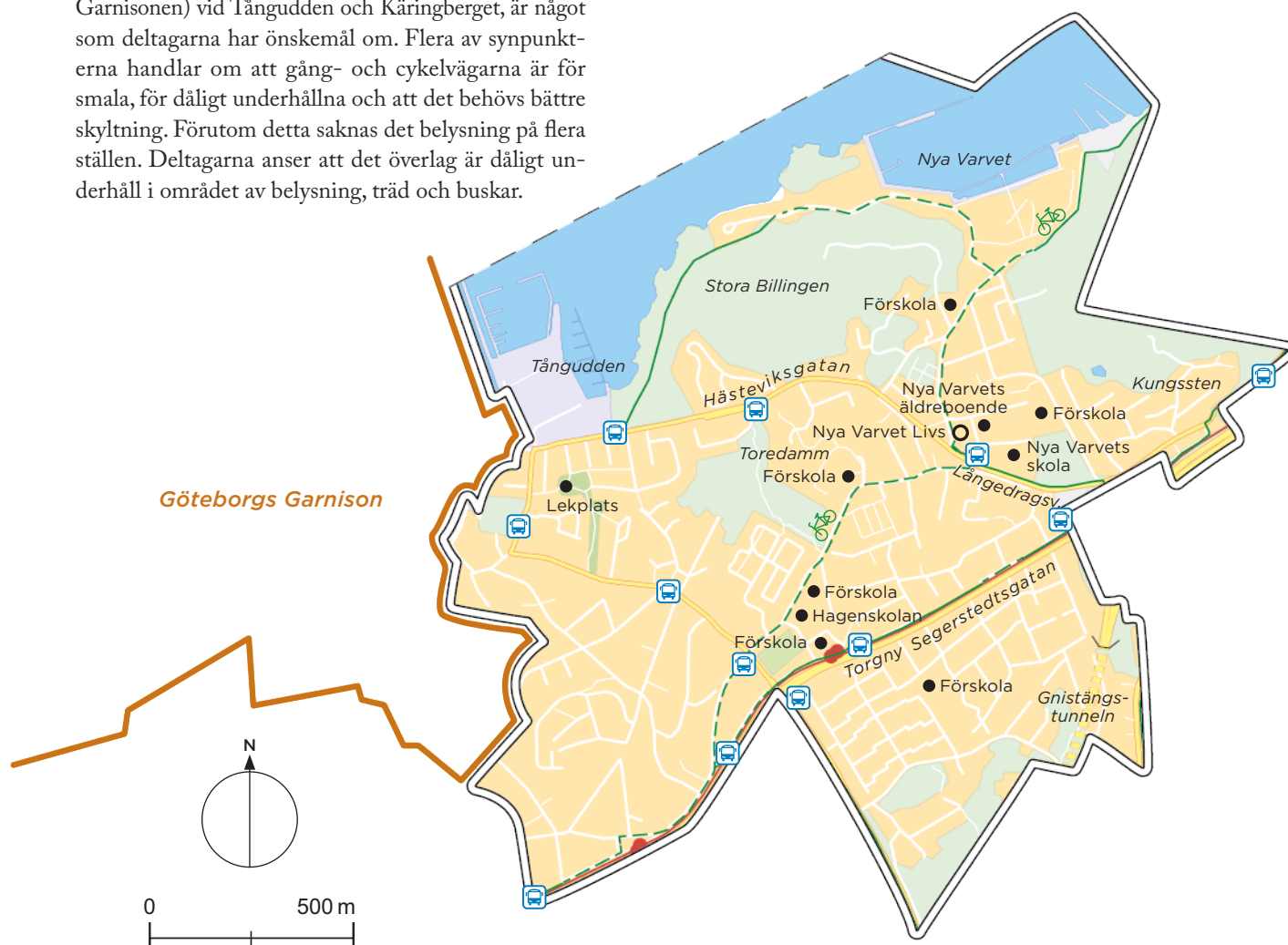

Foto: Scandinau bildbyrå

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Hagen:

Mötesplatser

Mötesplats eller träffpunkt för seniorer (gemensamt med Grimmered).

Bostäder

Bygg fler hyresrätter.

Trafik

Minska biltrafiken på Torgny Segerstedts gatan. Utveckla gång- och cykelbanor.

Rekreation

Sammanhängande gång- och cykelstråk utmed kustlinjen utvecklas från Tångudden, förbi militärens område, Göteborgs Garnisonen. Placera ut fler parkbänkar för att öka tillgängligheten till och längs med områdets promenadstråk.

Barn/ungdom

Rusta upp och bygg fler lekplatser anpassade för varierande åldrar samt mötesplats för ungdomar.

Önskas fler mötesplatser

Det finns behov av fler lekplatser i området, men också att befintliga lekplatser rustas upp. Området saknar mötesplatser för såväl ungdomar som seniorer. Det framkommer önskemål om apoteksservice, fler postlådor och anläggning av en gästhamn.

Förslag på utveckling av området är att knyta ihop Nya Varvet med Röda Sten i norr. Då skulle detta område kunna utvecklas ännu mer som en mötesplats mellan olika stadsdelar.

Flera deltagare menar att området vid matvaruaffären vid Nya Varvet har utvecklingspotential att bli ett levande torg med fler affärer, restaurang- och kulturliv. Det kom även förslag på hur Tångudden kan utvecklas med beachvolleyplan, café, äventyrslekplats, boulebanor, picknickplats, utsikt mot hamnen och en marknadsplats.

Tillgänglighet till natur och hav

Flera deltagare framhåller att det är svårt för äldre och funktionsnedsatta personer att ta sig fram på promenadvägen ner mot vattnet till Nya Varvet. Det är även backigt och svårframkomligt vid Lokattsbacken, Toreddamm och Kungssten. På samtliga av dessa platser behövs mer parkbänkar.

Det finns potential att utveckla Sjöbergen till ett mer renodlat rekreationsområde. Deltagarna framför önskemål om att rusta upp områdets tennisbanor och odlingslotterna vid spårvagnshållplatsen Nya Varvsallén.

Behov av ny bebyggelse - men bevara områdets identitet

Flera av deltagarna i dialogen lyfter fram behovet av bostäder för äldre som önskar bo kvar i området. Deltagarna föreslår lämpliga platser i området för sådan bebyggelse, som området kring spårvagnshållplatsen Nya Varvsallén, runt Örlogsvägen och Håsteviksgatan samt områdena vid Tångudden. Deltagarna anser att nybyggnation är nödvändig, men att det inte får förstöra karaktären på området. Många deltagare uttrycker behov av mer information från kommunen om vad det finns för planer när det gäller exploatering och byggnation, till exempel genom sociala medier.

Barn- och ungdomsdialog

I en dialog med elever från Hagenskolan berättar barnen att de tycker Hagenområdet är mysigt och fint. Områdena längs älven mellan Röda Sten och Tångudden samt Stora Billingen är platser som barnen gärna tar sig till för att leka. Men barnen anser också att grönområdena kan utvecklas med mer parkbänkar och med lekplatsområden som erbjuder aktiviteter för lite äldre barn. De vill ha skatepark, studsmattor och klättervägg. Andra förslag från barnen är att bollplanen vid Hagenskolan förses med belysning och konstgräs.

Inom närområdet rör sig barnen ganska fritt och de cyklar i stor utsträckning. Flera barn vill ha fler och bättre cykelvägar i området. De saknar cykelvägar helt vid Långedragsvägen, Håsteviksvägen och Örlogsvägen. Många av barnen upplever en rädsla när de åker spårvagn på egen hand, utan vuxna. De har önskemål om att kollektivtrafiken ska förbättras genom förslag som fler kontrollanter, mysigare spårvagnar och fler och bättre väntkurer.

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar boende i Hagen upplever sitt område. Ungdomarna tycker att det saknas någonstans för ungdomarna att vara på fritiden, såsom en fritidsgård, men även möjlighet till lokaler och platser för fler idrottsaktiviteter. De vill att kollektivtrafikkort ska vara giltigt även under kvällar och helger.

Foto: Klas Eriksson/Göteborgs Stads bildarkiv

Grimmeredsvägen.

	Grimmered	Hela Göteborg
Invånarantal	4 275	548 190
Medelinkomst	404 500 kr	275 800 kr
Förvärvsfrekvens	90%	76%
Utlandsfödda	10%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	52%	34%
Valdeltagande	89%	79%
Ohälsotal	14 dagar/år	26 dagar/år

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Bilnehav

Grimmered
381 bilar/1000 inv.

Hela Göteborg
285 bilar/1000 inv.

Åldersstruktur jämfört med Göteborg

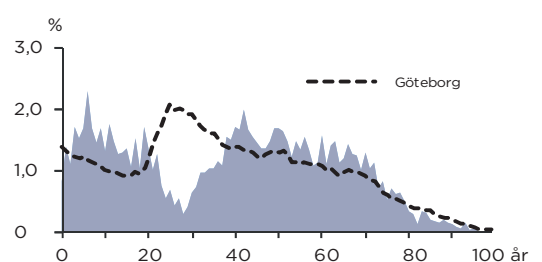

Foto: mostphotos.com

Från oskiftad by till villastad

Grimmered består till stor del av gammal jordbruksbyggd som steg för steg blivit en del av Göteborg, när staden vuxit. Inom området finns Grimmereds by, ett historiskt välbevarat exempel på en oskiftad by.¹ Byn ligger idag tätt omgiven av radhus från sextiotalet. Småhusområdet runt Rud bebyggdes successivt fram till 1940-talet. Ekebackshöjden är ett virrvarr av gränder och småhus som visar hur ett område kom till där stadsplan saknades. Inom området märks Dalaskolans välbevarade byggnader från 1883.

Vidsträckt villaområde med enstaka hyreshus

Grimmered är idag ett vidsträckt men tätt bebyggt och delvis högt beläget område med fristående villor och radhus. I den homogena villabebyggelsen finns ett fåtal hyresrätter som tillkommit på senare år.

Trafikleder skär genom området

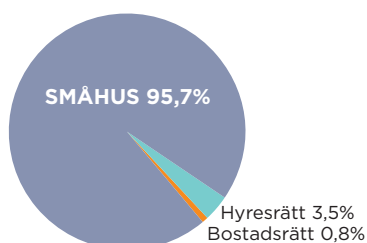
Genom området går Grimmeredsvägen och här passerar områdets kollektivtrafik. I söder ligger ett mindre industriområde. I berget under området går Gnistängstunneln som är en del av den idag hårt trafikerade Västerleden. Tillkomsten av Västerleden och Gnistängstunneln i slutet av 1970-talet har medfört djupa ingrepp i området och skapat barriärer mot Kungssten och Hagenområdet.

Socioekonomisk beskrivning

Befolkningen i Grimmered har högst förvärvsfrekvens i hela Västra Göteborg. De har hög utbildnings- och inkomstnivå. Ohälsotalet är lågt. Här bor det flest barnfamiljer i hela Västra Göteborg. Bilnehavet är högt.

Vad tycker medborgarna?

Bebyggelsebestånd

Områdets kvalitéer – vad ska bevaras?

Deltagarna i dialogen uttrycker att de trivs i Grimmered och att de upplever området som lugnt, tryggt och charmigt. Den småskaliga och oplanerade bebyggelsen bidrar till en känsla av samhörighet.

Dalaskolan, som enda skola i området, är en central punkt. Många träffas och lär känna varandra genom skolan och genom andra aktiviteter i området. Nitareplan är ett populärt område där barn och ungdomar spelar fotboll.

Naturen är fantastisk i området och behöver bevaras. Invånarna utnyttjar flitigt det närliggande naturområdet Ruddalen. Detsamma gäller stigarna i Sjöbergen och promenadstråken längs älven vid Nya Varvet.

Vilka behov finns i området? Vad kan utvecklas?

Trafik

Det finns missnöje med trafiksituationen i Grimmered och bilberoendet är stort. För att utföra vardagssysslorna är många beroende av att använda bilen. Det sker en stor utpendling från området till arbetsplatser.

1. Ett område där markägarnas områden inte slogs samman enligt 1827 års skifteslag.

Vad tycker medborgarna?

Deltagarna i dialogen upplever att det är mycket trafik i området. Många bilister tar Grimmeredsvägen när det är bilköer i Gnistängstunneln. Trafiken utanför Dalaskolan är också besvärlig då ett stort antal barn skjutsas med bil till skolan. Föräldrar uttrycker oro över den täta trafiken som finns längs barnens skolväg. Hastigheten, framförallt på Grimmeredsvägen, är för hög och borde sänkas, anser många. Grimmeredsvägen har också få övergångsställen, vilket gör det svårt att korsa vägen, särskilt för barn och äldre. Under dialogen framkom även att invånarna anser att snöröjningen är bristfällig vintertid och att flera gångvägar generellt är dåligt belysta och underhållna.

Önskar bättre kollektivtrafik

Smala backiga gator, där bilar står tätt parkerade, gör det svårt att ta sig fram till busshållplatserna på Grimmeredsvägen och Kungssten. Detta gäller särskilt personer med gångsvårigheter.

Dialogdeltagarna önskar bättre fungerande kollektivtrafik, främst i de södra delarna av Grimmered. Behoven handlar om att det tar för lång tid att ta sig in till centrala Göteborg, att det är för låg turtäthet på kvällar samt att det är för långt till hållplatserna. Det framkom önskemål om en busslinje som trafikerar längre in i Ekeback. Deltagarna önskar en snabb direktlinje från Kungssten in till centrum. Vid Kungsstens hållplats är en av busshållplatserna omöjlig att nå för funktionsnedsatta, barn och föräldrar med barnvagn. Det är endast en mycket brant trappa som leder ner till hållplatsen. Dialogdeltagarna upplever även att området runt Kungsstens hållplatser är otryggt, framför allt på kvällstid.

Saknar mötesplatser

Det finns inga mötesplatser i området att träffas på, utan människor ses över häckarna och i varandras trädgårdar. Närhet till en träffpunkt för områdets seniorer saknas.

Ruddalen är ett uppskattat område, där människor från olika delar av staden träffar varandra men som skulle kunna utvecklas mer. Idag är det främst sportaktiviteter och motionsslingor men deltagarna i dialogerna önskar mer aktiviteter lämpade för alla åldrar. Det finns idéer om att handelsboden vid Grimmeredsvägen i framtiden har potential att utvecklas till ett lokalt centrum där invånarna kan mötas. Även den så kallade Ängen, vid Dalavägens hållplats, kommer upp som ett förslag där det går att utveckla någon form av mötesplats.

I Grimmered finns det bara en enda matbutik, som har ett begränsat sortiment. Butiken ligger vid Grimmeredsvägen och har områdets pizzeria som närmaste granne. Det magra serviceutbudet i området skapar ett utökat bilberoende eftersom det är långt till mataffärer och annan service, särskilt för de som bor i områdets södra del.

Fler lägenheter

Under dialogen framför deltagarna synpunkter på att det behöver byggas hyres- och bostadsrätter i området. Detta skulle ge en ökad blandning av upplåtelseformer och medföra att både yngre och äldre kan bo kvar i Grimmered. Förtätningen får dock inte påverka den unika områdeskaraktären och de grönområden som finns i området.

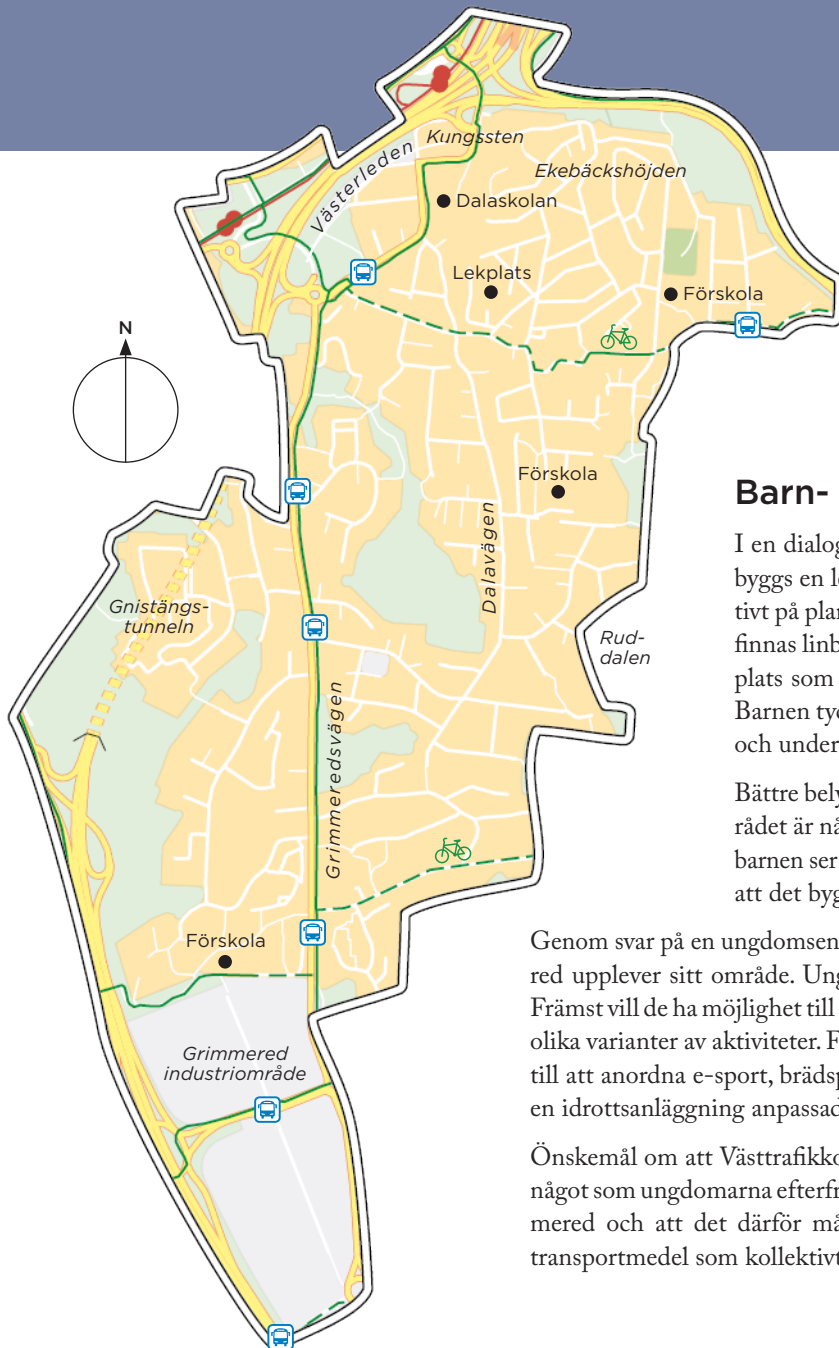
Foto: Jörgen Wiklund/Scandinav Bildbyrå

Fotograf okänd/Göteborgs stadsmuseum

Dalaskolans stora byggnad stod färdig 1930.

– Jag bor i Grimmered, och det finns absolut ingenting att göra. Ingen fotbollsplan, inget ställe där ungdomar kan vara på, och så vidare. Om man träffar kompisar, så gör man det ofta någon annanstans, aldrig i Grimmered.

Barn- och ungdomsdialog

I en dialog med elever på Dalaskolan föreslår barnen att det byggs en lekplats anpassad för fler åldrar i Ruddalen alternativt på planen vid Ängsgatans förskola. På lekplatsen ska det finnas linbana, klättervägg och hinderbana, liknande den lekplats som finns i Bratthammar som kallas för Nya Zeeland. Barnen tycker även att befintliga lekplatser behöver utvecklas och underhållas bättre.

Bättre belysning och underhåll av gång- och cykelvägar i området är något som barnen ser behov av. Ett annat behov som barnen ser är att Frölundabadet är för trångt idag och de önskar att det byggs ut.

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar boende i Grimmered upplever sitt område. Ungdomarna önskar en variation av fritidsaktiviteter. Främst vill de ha möjlighet till att kunna vara i någon lokal där det går att arrangera olika varianter av aktiviteter. Förslag på aktiviteter som kommer upp är möjlighet till att anordna e-sport, brädspelkvällar eller dans. Många ungdomar vill även se en idrottsanläggning anpassad för olika slags sporter.

Önskemål om att Västtrafikkort ska vara giltigt även under kvällar och helger är något som ungdomarna efterfrågar. De anser att det är för mycket biltrafik i Grimmered och att det därför måste till bättre förutsättningar att kunna använda transportmedel som kollektivtrafik men även förbättrade cykel- och gångvägar.

Inga pågående detaljplaner

Foto: Calle Bredberg/Scandinav bildbyrå

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Grimmered:

Mötesplats Nya mötesplatser i området för blandade åldrar. (Senior-träffpunkt gemensam med Hagen)

Bostäder Bygg flerbostadshus – hyresrätter och bostadsrätter för unga vuxna och seniorer

Trafik Tillgänglighetsanpassade hållplatser, utökad och nära kollektivtrafik. Minska barriäreffekterna av Kungstensmotet.

Barn/ ungdom Lokaler och mötesplatser för ungdomar att kunna utöva mer sport eller andra aktiviteter. En utvecklad äventyrslekplats anpassad för barn i alla åldrar, gärna i Ruddalen.

Foto: mostphotos.com

Tängen hamn på Styrso.

	Södra Skärgården	Hela Göteborg
Invånarantal	4 566	548 190
Medelinkomst	296 500 kr	275 800 kr
Förvärvsfrekvens	84%	76%
Utlandsfödda	6%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	37%	34%
Valdeltagande	87%	79%
Ohälsotal	23 dagar/år	26 dagar/år

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Bilnehav

Södra Skärgården
227 bilar/1000 inv.

Hela Göteborg
285 bilar/1000 inv.

Åldersstruktur jämfört med Göteborg

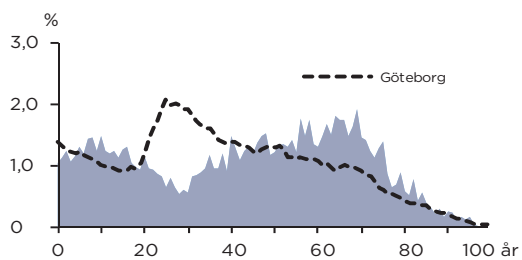
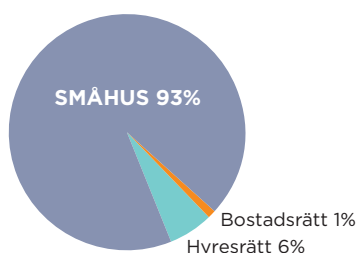

Foto: Marit Lissdaniels/Göteborgs Stads bildarkiv

Bebyggelsebestånd

Vad tycker medborgarna?

Världsunik skärgårdsmiljö

Södra Skärgården utvecklades från ett jordbrukssamhälle med husbehovsfiske, till ett samhälle där det moderna yrkesfisket dominerade. Fraktfart och lotsning var andra näringar av betydelse. Stora Käsö användes på 1800-talet som karantänanstalt för alla fartyg som kom från utlandet. Öarna utvecklades som badorter i och med att ångbåtslinjen från Göteborgs centrum öppnade 1867. Många välbeställda göteborgare byggde sommarhus i skärgården. Under andra världskriget blev skärgården militärt skyddsområde med tillträdesförbud för utländska medborgare, vilket hävdades först 1997. Styrso kommun blev en del av Göteborgs Stad 1974.

Hel- och delårsboende i skärgården

Södra Skärgården består av ett 30 tal öar varav Styrso, Donsö, Asperö, Brännö, Köpstadso och Vrångö har åretruntboende befolkning. Ytterligare fem öar är byggda med fritidshus. Nästan alla bor i småhus och andelen delårsboende i fritidshus ökar. Större delen av marken på öarna är privatägd, vilket innebär att vägnätet sköts genom vägföreningar. Det råder i allmänhet ett generellt förbud för trafik med motordrivna fordon.

Skärgården har stora värden för natur- och kulturmiljön samt för det rörliga friluftslivet. Bland annat Vrångö, Vargö och Vingaskärgården är skyddade naturreservat. Försvarsmakten har sjöövningsområde på Käsö, samt ett större område som utgör Göteborgs skärgårdsskjutfält. Detta begränsar tillgängligheten till skärgården för allmänheten.

Service och turism

Södra Skärgården har kommunal service inom skola, vård och omsorg på flera av öarna. Den begränsade tillgängligheten till fastlandet skapar särskilda förutsättningar för vardagslivet i skärgården. Trots ett litet befolkningsunderlag finns det vårdcentral, tandläkare, post och livsmedelsbutiker. Många turister söker sig ut till Södra Skärgården på sommaren och turismen utgör en del av näringslivet. Utmärkande är även rederinäringen på Donsö som är världsomfattande.

Socioekonomisk beskrivning

Medelinkomsten och andelen av befolkningen som har eftergymnasial utbildning är lägre än de kustnära primärområdena i stadsdelen. Andelen barnfamiljer är något högre än genomsnittet för Göteborgs Stad, men lägre än genomsnittet för stadsdelen. Ohälsotalet för kvinnor sticker ut med 31 dagar. Även det sammanvägda ohälsotalet för män och kvinnor ligger högt med 23 dagar men är dock lägre än Göteborgsgenomsnittet med 26 dagar.

Områdets kvalitéer – vad ska bevaras?

God samhörighet bland de boende

Dialogdeltagarna framhåller den goda samhörigheten som finns bland boende på öarna. Det finns en mentalitet att hjälpa åt både bland invånare och företagare. Det är ett bra samhälle att bo i där invånarna känner sig trygga. Skärgårdsborna möts i hamnarna, på skärgårdsfärjorna, i kyrkorna och genom föreningsliv och idrotten. Aktivitetshuset på Vrångö är uppskattat.

Bevara den genuina skärgårdsmiljön

Det är viktigt att bevara den genuina skärgårdsmiljön med dess öppna ängar, gröna ytor, den bilfria idyllen och den lugna och tysta miljön. Deltagarna framhåller att

Vad tycker medborgarna?

kopplingen till havet med allt vad det innebär av båtliv, bad, fiske och fågelliv är det som de värderar högst. Flera deltagare nämner att de uppskattar de gångstigar och motionsslingor som finns på öarna.

Synen på turister och sommarboende är tudelad. De flesta är dock positiva till utveckling av turismen, under förutsättning att det finns service som toaletter, papperskorgar och fungerande kommunikationer för att hantera besökare.

Bibehåll den kommunala servicen

Flexlinjen mellan Styrso och Donsö är uppskattad, liksom tillgången till vårdcentral och dagligvaruaffärer. Det är viktigt att behålla den kommunala servicen som förskolor, skolor, hemtjänst, gruppböende för funktionsnedsatta och äldreboende.

Vilka behov finns i området? Vad kan utvecklas?

Fler mötesplatser och ökat kulturutbud

Dialogdeltagarna önskar fler aktiviteter och mötesplatser framförallt vintertid. Förslag på önskat kulturutbud är teater, musik, föreläsningar, författarbesök, bio och museum. Det finns behov av en större möteslokal på Styrso. Fler parkbänkar är ett återkommande förslag. Deltagare önskar även bättre belysning på motions-slingorna.

Bostäder, service och utveckling

För att göra det möjligt för unga och seniorer att bo kvar i skärgården behövs det fler bostäder, främst hyreslägenheter och trygghetsboende.

En viktig del, som deltagarna ser som en förutsättning för en levande skärgård, är bland annat att satsa mer på skolorna så att det blir attraktivare arbetsplatser. Deltagarna anser även att fler arbetstillfällen behöver skapas och att nya företag bör erbjudas stöd att etablera sig. Det finns önskemål om fler affärer och restauranger samt mer blomsterarrangemang och konst på offentliga platser.

Dialogdeltagare nämner att det finns mycket som behöver göras för att förbättra för turismen, till exempel fler toaletter och papperskorgar, men även fler informationsskyltar om var bad, toaletter och caféer är lokaliserade. Boende i skärgården upplever den militära verksamheten som förekommer i området som en barriär. Den försvårar utvecklingen av bostäder och möjligheten att besöka vissa delar av skärgården, som till exempel Känso, en fin ö som deltagarna gärna vill se öppnad för allmänheten.

Kommunikationer och parkering

Parkeringen på Saltholmen, kommunikationerna vidare in till olika delar av staden och färjetrafiken mellan öarna är det som dialogdeltagarna framhåller som de viktigaste frågorna.

För utveckling av skärgården ser många att parkeringsfrågan på Saltholmen måste lösas för fastboende och näringsidkare på öarna. Deltagare påpekar att parkeringsfrågan direkt påverkar möjligheten att bo och verka på öarna och att det är en avgörande faktor till varför unga och barnfamiljer flyttar till fastlandet.

Fina dagar på sommarhalvåret är det fullt på alla parkeringar och båtarna är överfulla. Då är det svårt att ta med sig cykeln på båten. Deltagarna föreslår att det inför boendekort till färjorna för bofasta och för dem som har sin arbetsplats på öarna. De vill ha en färja som går direkt in till centrum och snabbare och tätare bussturer till Frölunda torg och in till staden.

Detaljerad karta över Södra Skärgården se sidan 55.

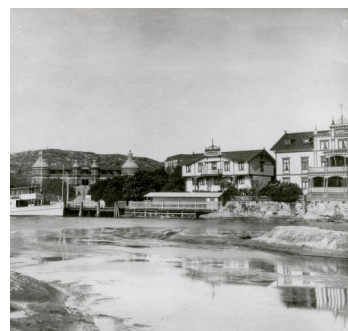

Foto: Stadsmuseet Göteborg arkiv

Styrso Bratten med brygggläge, från 1905. Fotograf okänd.

Foto: Emma Wikblom/Scandinavia bildbyrå

– Fritidsaktiviteter saknas, vi har ingenting där jag bor. Jag hade velat ha en dansskola på Vrångö eller gymnastisk eller så.

Överlag är deltagarna nöjda med färjetrafiken till och från Saltholmen. Problemet är att ta sig mellan öarna. Här önskar deltagarna bättre färjetrafik eller att det byggs broar, till exempel för att underlätta för barnen som har sina kompisar på andra öar. Det råder dock meningsskiljaktigheter runt brofrågan. Något annat som framkommer är att det är svårt att ta sig till färjelägen på öarna vid sjukdom, för att komma vidare till läkare och sjukhus. Flexlinjen mellan Styrso och Donsö är uppskattad, men deltagarna önskar fler turer och även mer information om flexlinjen.

Barn- och ungdomsdialog

Barnen som bor på Styrso och Donsö trivs i skärgården och känner sig trygga här, det framkommer i en dialog med elever på Styrskolan. De träffas ofta hemma hos varandra. Barnen är med i scouterna och deltar i aktiviteter för barn och ungdomar i Missionskyrkan på Donsö. De spelar fotboll, tennis, innebandy och bowlar. Havet betyder mycket, många nämner bad- och båtutflykter som roliga saker att göra på fritiden. Ibland blir det resor in till fastlandet för att ta del av stadens utbud av aktiviteter och shopping.

Barnen föreslår bland annat fler iordningställda badplatser, ett större utbud av aktiviteter och roliga lekplatser. De önskar också fler caféer, glasskiosker, en biograf, hamburgare- och thairestaurang. Det framkommer att barnen gärna vill ha broar mellan alla öar, men inte in till stan.

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar i Södra Skärgården upplever sitt område. Många berättar att det möts på fritidsgården på Styrso när de ska träffa sina kompisar, men majoriteten anser att det saknas utbud av sport- och fritidsaktiviteter där de bor. Ungdomarna upplever att de inte har möjlighet att ta sig till aktiviteter på fastlandet och andra öar. Vanliga önskemål är en ny ishockeyrink, lokal för dansträning, sporthallar och parkourbanor.

Pågående detaljplaner	Lägenheter	Förväntad byggstart
Brännö handel, varv och bostäder	5	Detaljplan påbörjad 2015
Bostäder i Donsö Gamla skola	5	Detaljplan påbörjad 2015
Pensionat och bostäder, Styrso skäret	50	1:a kvartalet 2017
Bostäder på västra Asperö	40	3:e kvartalet 2018

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Södra skärgården:

- Mötesplats** Ökat samutnyttjande av befintliga möteslokaler samt ökat kulturutbud för samtliga åldersgrupper
- Bostäder** Bygg flerbostadshus med varierade upplåtelseformer samt trygghetsboenden
- Turism/service** Underlätta för besöksnäringen genom fler offentliga toaletter, förbättrad sophantering och turistinformation¹
- Trafik** Utveckla kommunikations- och parkeringsmöjligheterna
- Barn/ungdom** Ökat utbud av lekplatser, badplatser och fritidsaktiviteter.

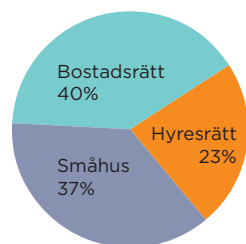
1. Stadsdelsnämnden driver ett projekt tillsammans med Öckerö kommun för att Södra Skärgården ska fortsätta att vara en levande skärgård.

Foto: KWooley

Guldringen

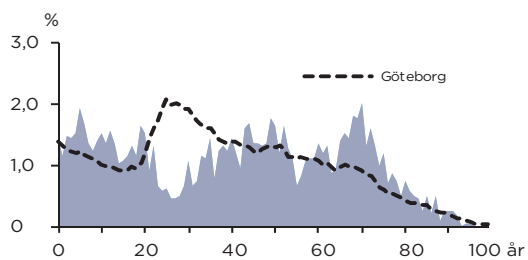
Bebyggelsebestånd i Bratthammar och Guldringen

	Bratthammar	Guldringen	Hela Göteborg
Invånarantal	2 467	2 184	548 190
Medelinkomst	370 400 kr	262 000kr	264 000 kr
Förvärvsfrekvens	88%	84%	76%
Utländsfödda	8%	12%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	42%	20%	34%
Valdeltagande	87%	82%	79%
Ohälsotal	19 dagar/år	28 dagar/år	26 dagar/år
Bilnehav per 1000 inv.	399 bilar	344 bilar	285 bilar

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Åldersstruktur i Bratthammar jämfört med Göteborg

Åldersstruktur i Guldringen jämfört med Göteborg

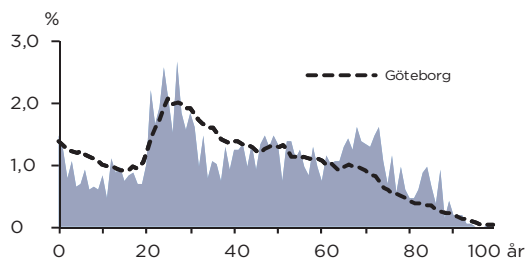

Foto: Marit Lissdaniels/Göteborgs Stads bildarkiv

Från bronsåldersplats till blandstadsbebyggelse

Bratthammar var ursprungligen ett lantbruksområde i Frölunda landskommun. Området blev en del av Göteborg 1945. Den enda kända bronsåldersboplatsen i Västra Frölunda finns i området. Bratthammar består idag uteslutande av villor och radhus som började byggas 1961. De flesta av områdets bostadsbestånd uppfördes dock under den stora byggeexpansionen åren 1971-1980.

Guldringen består uteslutande av flerfamiljshus där bostadsrättsföreningarna Guldringen och Beryllgatan, byggda i början av 1960-talet, är de dominerande bostadsbestånden. Längs med Bergkristallsgatan och Karneolgatan finns flerfamiljsfastigheter med hyresrätt, varav några fastigheter har ombildats till bostadsrätter.

Gång- och cykelavstånd till det mesta i Bratthammar

Bratthammar genomkorsas av gång- och cykelbanor. Det är gångavstånd till lekplatser, fotbollsplaner och grönområden och cykelavstånd till badplatser och bätthamnar. En stor äventyrslekplats, Nya Zeeland, finns i området. Apelsinplan är ett annat aktivitetsområde med fotbollsplaner. Inom området finns Allianskyrkan och Grevegårdens kyrka som anordnar barn- och ungdomsaktiviteter.

Bergkristallsparken – en viktig samlingspunkt i Guldringen

Guldringen har bilfria inbyggda gårdar med grönytor och lekplatser, är plant och genomkorsas av gång- och cykelbanor. I områdets västra del ligger Bergkristallsparken med "Röda stugan", som är en samlingspunkt för olika målgrupper, främst barn och ungdomar. Här finns bland annat en skatepark. I Guldringen finns också en träffpunkt för seniorer.

Socioekonomisk beskrivning

Förvärvsfrekvensen i Bratthammar är hög och medelinkomsten ligger strax över genomsnittet för Västra Göteborg. Bratthammar ligger över den genomsnittliga eftergymnasial utbildning för Göteborg. Här bor många barnfamiljer. Bilnehavet är högt. Ohälsotalet är lägre än genomsnittet för staden.

Befolkningen i Guldringen har hög förvärvsfrekvens men deras medelinkomst hamnar strax under medelinkomsten för Göteborg. Den eftergymnasiala utbildningsnivån är låg. Andelen barn är lägre än genomsnittet för Göteborg. Här finns många invånare i åldrarna 20 till 35 år och 60 år och äldre, vilket är över genomsnittet för Göteborg. Ohälsotalet är högt.

Vad tycker medborgarna?

Områdets kvalitéer – vad ska bevaras?

Deltagarna i dialogerna upplever Bratthammar och Guldringen som lugna områden där bilfria gång- och cykelvägar dominerar. Det är nära till lekplatser och grönområden som Pävelundsslingan och Ruddalen. Många av deltagarna har bott i området länge och trivs. Området är väl lämpat för barnfamiljer med närhet till både förskolor och skolor. De som bor nära Beryllgatans busshållplats är nöjda med kollektivtrafiken till såväl centrum som till Frölunda Torg. Närheten till shopping vid Frölunda Torg uppskattas. Även cykelavståndet till badplatser och bätthamnar gör Bratthammar och Guldringen populära.

Vad tycker medborgarna?

Uppskattade mötesplatser

Äventyrslekplatsen Nya Zeeland i Bratthammar är mycket populär bland områdets barn och ungdomar. Hit kommer också barn från andra närområden. Närheten till Apelsinplan uppskattas av de barn och ungdomar som spelar fotboll. Uppfräschningen av Bergkristallsparken med nya planteringar är också uppskattat. Barn och ungdomar använder sig av aktivitetsdelarna i parken, där Skatebanan är populär. I den så kallade "Röda Stugan" i parken förekommer olika aktiviteter riktade främst till barn och ungdomar. Den har blivit en viktig mötesplats.

Träffpunkten för seniorer i Guldringen är välbesökt och den betyder mycket för områdets seniorer. "Det känns som vi är en familj", uttrycker flera deltagare på Guldringens seniorträff. Seniorträffen har kontakt med fritidsklubben i Bergkristallsparken för att seniorer och barn och ungdomar ska få kontakt med varandra.

På fler gårdar i områdena är det stor gemenskap mellan de boende genom bostadsrättsföreningarna. Det anordnas många aktiviteter och det finns också en träffpunkt för förskolebarn och deras föräldrar. Barnfamiljerna i området längtar efter att den nya skolan, Frejaskolan, ska stå färdig. De har tröttnat på en skola byggd av moduler.

Foto: Lo Birgersson/Göteborgs Stads bildarkiv

Vilka behov finns i området? Vad kan utvecklas?

Önskar fler tillgängliga bostäder

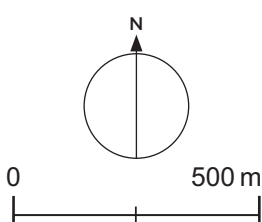
I Guldringen och Beryllområdet bor det många äldre. Det finns inte hiss i husen vilket innebär att äldre blir isolerade i sina lägenheter. Det skulle behövas fastigheter med hiss och trygghetsboende så att seniorer kan bo kvar i området. För att åstadkomma blandad bebyggelse i området behöver det byggas flerbostadshus i Bratthammar med olika upplåtelseformer, för att ungdomar och seniorer ska kunna bo kvar.

Utveckla mötesplatser och dagligvaruhandel

Flera framför att de tycker att det behövs mer att göra för ungdomarna i området. Det finns en oro för att barn och ungdomar ska sugas upp av gäng. Området har behov av en mötesplats för alla åldrar. Deltagare tycker att det behövs kaféer i området för att öka utbudet av mötesplatser.

Träffpunkten för seniorer i Guldringen har en trång lokal med hög ljudnivå. Det finns brister i tillgänglighetsanpassningen och det är svårt att ta sig in i lokalen för dem som använder rullator. En större och bättre tillgänglighetsanpassad lokal önskas till träffpunkten för seniorer.

- Jag vill få fler bussar och busstider så att det kan vara lättare att ta sig runt.

Bratthammar • Guldringen

Foto: mostphotos.com

Foto: Lo Birgersson/Göteborgs Stads bildarkiv

Bergkristallsparkens skatepark.

Fotograf okänd/Västra Frölundas Hembygdsförening

Gammal vy över Fredagstomten som gränsar till områdena Beryllgatan och Guldringen.

Det är långt till dagligvaruaffärer i både Bratthammar och Guldringen, vilket gör det svårt för såväl barnfamiljer som äldre att handla.

Trygghet

Deltagarna upplever gångtunnlarna, som leder in i området, under Västerleden som otrygga och otrevliga. Många känner obehag av att gå i dem, särskilt kvällstid. Mopedtrafiken på gång- och cykelvägen mellan Guldringen och Beryllgatan har tidvis uppfattats som mycket besvärande, särskilt nattetid.

Barn- och ungdomsdialog

I en dialog med elever på Grevegårdsskolan berättar barnen att de umgås mycket med varandra. Många ägnar sig åt idrott, främst handboll och fotboll. Flera av barnen berättar att de är med i scouterna.

Barnen har många tankar och förslag på vad som kan förbättras i deras område. De önskar bättre belysning vid den nya lekplatsen i Smyckeparken. Barnen vill ha en ännu större skatepark i Bergkristallsparken. De tycker att det behövs en ny fotbollsplan i området och vill att cykelvägarna förbättras. Barnen vill gärna ha fler poliser i området och fler lärare i skolan.

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar boende i Guldringen och Bratthammar upplever sina områden. Ungdomarna tycker att det saknas mötesplatser. Det finns inte någon naturlig plats att gå till för att träffa kompisar, varken någon fritidsgård eller sporthall.

Bättre kommunikation är också någonting som ungdomarna efterfrågar, framförallt gäller det tvärkommunikationer i området med tätare turer på bussarna. Många ungdomar önskar även kortare resturer med fler direktlinjer.

Pågående detaljplaner	Lägenheter	Förväntad byggstart
Bostäder och förskola Persikogatan	110	Detaljplan ej påbörjad

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Bratthammar och Guldringen:

- Bostäder** Behov av trygghetsboende och tillgänglighetsanpassade flerbostadshus.
- Mötesplats** Rymligare och tillgänglighetsanpassad lokal för "Träffpunkten" för seniorer.
- Trygghet** Bättre belysning, avser gångvägen som utgår från Grevegårdsskolan i backen upp mot Smyckeparken, samt gångtunnlarna under Västerleden.
- Barn/ungdom** Fler aktiviteter för barn och ungdomar i området tillsammans med föreningslivet samt belysning på äventyrslekplatsen Nya Zeeland.

Foto: KWooley

Kastanjeallén, Skattegården

	Skattegården	Ängås	Kannebäck	Grevegården	Hela Göteborg
Invånarantal	2 649	3 946	3 141	4 224	548 190
Medelinkomst	239 200 kr	217 700 kr	237 300 kr	178 200 kr	275 800 kr
Förvärvsfrekvens	76%	66%	74%	60%	76%
Utlandsfödda	24%	39%	30%	46%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	21%	20%	22%	18%	34%
Valdeltagande	73%	67%	75%	64%	79%
Ohälsotal	41 dagar/år	45 dagar/år	34 dagar/år	35 dagar/år	26 dagar/år
Bilnehav per 1000 inv.	281 bilar	273 bilar	308 bilar	191 bilar	285 bilar

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

508 Skattegården
518 Ängås
520 Grevgården
522 Kannebäck

Tynneredsområdet

Foto: Marit Lissdaniels/Göteborgs Stads bildarkiv

Från åkermark till miljonprogramskvarter

Tynneredsområdet bestod tidigare främst av åkermark och jordbruk men sedan slutet av 1800-talet har åkermarken successivt förvandlats till tomtmark. Idag är all åkermark bebyggd. I det gamla odlingslandskapet finns många fornlämningar av skiftande slag. Ängås gård är en välbevarad 1700-tals gård. Fram till 1945 var Tynneredsområdet en del av Västra Frölunda landskommun som sedan blev en del av Göteborgs Stad.

Ett folkhemsbygge

På 1960-talet i samband med miljonprogrammet byggdes Skattegården, Ängås, Kannebäck och Grevgården. Bostadsbeståndet utgörs till största delen av flerbostadshus. Den tidens planeringsideal var att skapa grupper av bebyggelse med solbelysta gårdar för lek och utevistelse, helt avskilda från biltrafik. In i husen flyttade många barnfamiljer som bott i trånga, omoderna bostäder i centrala staden och nyinflyttade från andra delar av landet för att arbeta i varvs- och industristaden Göteborg.

Mångkulturellt område

Idag är Tynneredsområdet ett mångkulturellt område där vissa delar har en hög andel invånare från andra länder, varav de vanligaste födelseländerna är Irak, Turkiet, Syrien och Iran. Här bor många barnfamiljer och unga vuxna.

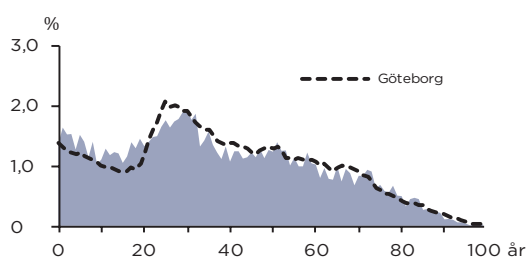
Blandad bebyggelse

I den centrala delen av Skattegården finns ett mindre villa- och radhusområde som gränsar till Smyckeparken, ett stort parkliknande område inramat av flerbostadshus med hyresrätt. Här finns grillplatser, lekområden och bollplaner. Mitt i Smyckeparken ligger ett kvartershus som används av boende för olika aktiviteter. Området är välförsett med gångstråk och cykelbanor. På Björkhöjdsgatan mitt emot Grevgårdsskolan ligger Sankt Gabriels kyrka, en ortodox kristen kyrka med ett stort antal medlemmar från hela Göteborg.

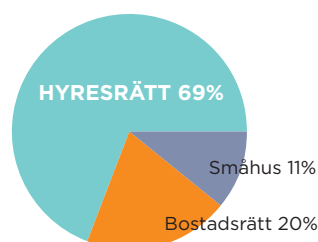
I Grevgården är hyresrätter den vanligaste upplåtelseformen i flerbostadshusen. Genom området går Kastanjeallén som mynnar ut i Opaltorget. I Grevgården ligger även Pingstkyrkan och Assyriska Kulturföreningen. I närområdet finns bostadsrättsområdena Turkosgatan och Rubingatan. I Ängås och Kannebäck med bebyggelse i både dalgångar och på höjdpåsar, finns hyreshus och bostadsrätter, villor och radhus. I området ligger Ängåsskolan och Tynneredsskolan.

Åldersstruktur i Tynneredsområdet jämfört med Göteborg

Bebyggelsebestånd i Tynneredsområdet

Tynneredsområdet

En grön oas i området

Gränsande till Ängås ligger naturreservatet Välen som är ett värdefullt naturområde. I närheten av Välen finns flera fotbollsplaner och klubbstugor. Här finns även Reningsborg, en idéburen organisation, med sin secondhandaffär i det gamla reningsverket. Reningsborg är en idéburen organisation med uppdrag att stödja människor i deras livssituation.

Socioekonomisk beskrivning

De fyra primärområdena, som vi benämner Tynneredsområdet, skiljer sig något åt statistiskt. I Tynneredsområdet är andelen med eftergymnasial utbildning låg jämfört med Göteborg. Valdeltagandet är överlag lågt men högst i Kannebäck. Förvärvsfrekvensen är högst i Skattegården och Kannebäck, vilket är medelvärde för Göteborg. Förvärvsfrekvensen i Grevegården är betydligt lägre än genomsnittet i Göteborg. Ohälsotalet är högt i hela Tynneredsområdet, allra högst är det i Ängås. Grevegården har den högsta andelen utlandsfödd befolkning och ligger långt över genomsnittet för staden, medan Skattegården ligger strax under värdet för hela Göteborg. Det är betydligt färre som har bil i Tynneredsområdet än i övriga Västra Göteborg. Värt att notera är att åldersstrukturen är identisk med hela Göteborg och skiljer sig från övriga områden i Västra Göteborg.

Foto: Marit Lissdaniels/Göteborgs Stads bildarkiv

Områdets kvalitéer – vad ska bevaras?

Dialogdeltagare framhåller att området har många kvalitéer. Flera beskriver god grannkontakt. Många har bott länge i området och har sin släkt i närheten. Assyrier och syrianer berättar om hur viktigt det är att ha nära till sin kyrka som för dem fyller en viktig social funktion.

Närhet till naturen och bra kommunikationer

Deltagarna lyfter fram närheten till grönområden, bra gång- och cykelvägar, närheten till havet och badplatser som något de uppskattar. De flesta tycker att det finns bra kommunikationer till Frölunda Torg och är nöjda med att de har livsmedelsaffär, vårdcentral och apotek i sin närhet. Tillgången till Välen naturreservat uppskattas av många. Deltagare är positiva till den nya lekplatsen i Smyckeparken och upprustningen av Bergkristallsparken. Som ett positivt exempel på hur tryggheten kan förbättras lyfter deltagarna fram upprustningen av tunneln, med bland annat mer belysning, under Briljantgatans spårvagnshållplats.

Vad tycker medborgarna?

Foto: Gunnar Börjesson
Västra Frölunda Hembygdsförening

Vad tycker medborgarna?

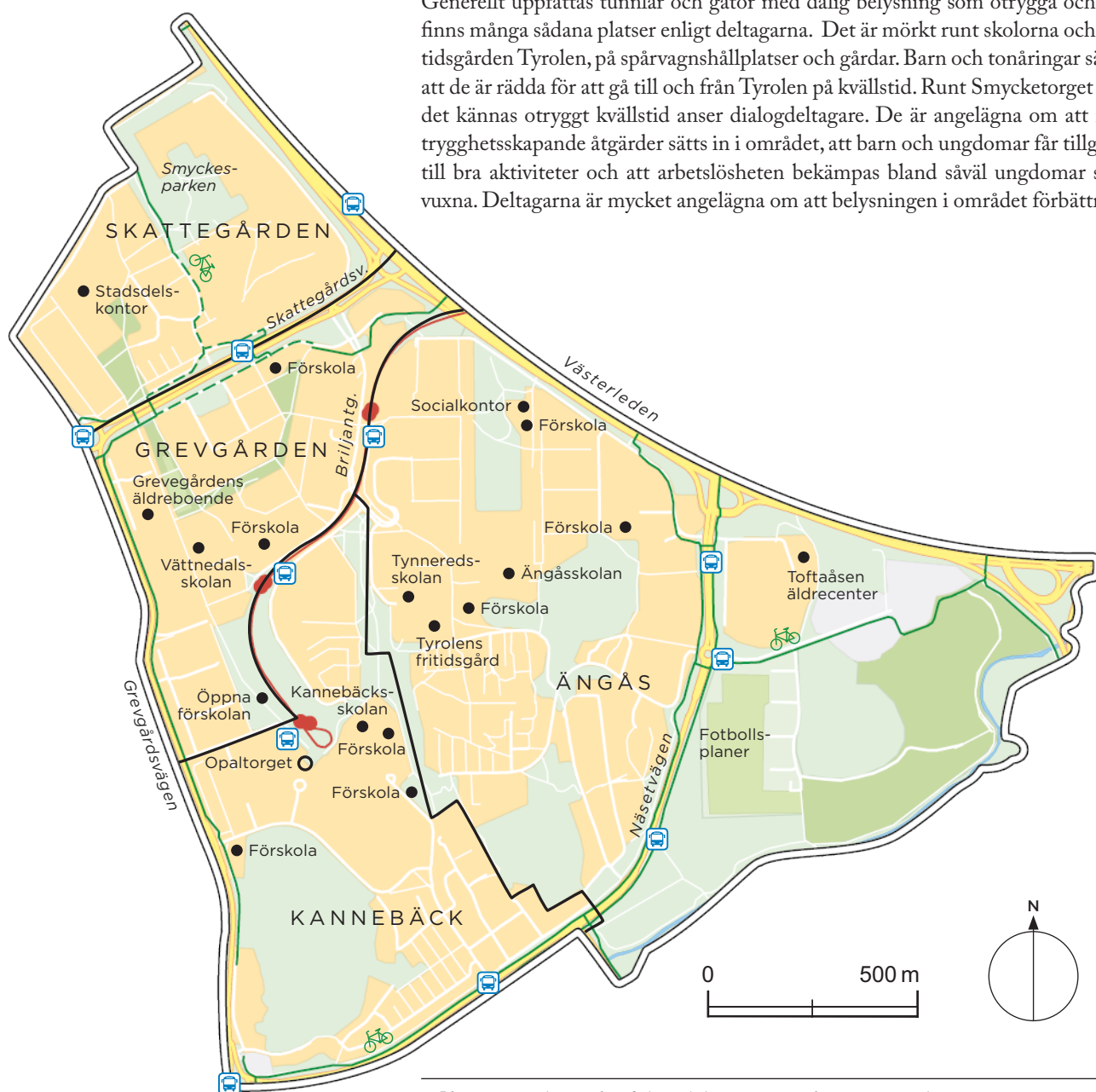
Vilka behov finns i området? Vad kan utvecklas?

– Jag skulle vilja att man har mer belysning i tunnlar, med mera.

Trygghet

Många deltagare i dialogerna framhåller att trygghetsfrågorna är det som dominerar. Förr kände de flesta som bodde i området varandra, men så upplever man det inte längre. Det är mångkulturellt och människor från olika kulturer med olika religioner bor sida vid sida. Gång på gårdarna, främst på Briljant- och Smaragd-gatorna, oroar de boende liksom mycket mopedåkning i Kastanjeallén. I området har det förekommit olika former av grov kriminalitet och försäljning av droger. Många föräldrar uttrycker stark oro för att deras barn ska dras in i gängkriminaliteten eller utsättas för brott.

Generellt uppfattas tunnlar och gator med dålig belysning som otrygga och det finns många sådana platser enligt deltagarna. Det är mörkt runt skolorna och fritidsgården Tyrolen, på spårvagnshållplatser och gårdar. Barn och tonåringar säger att de är rädda för att gå till och från Tyrolen på kvällstid. Runt Smycketorget kan det kännas otryggt kvällstid anser dialogdeltagare. De är angelägna om att mer trygghetsskapande åtgärder sätts in i området, att barn och ungdomar får tillgång till bra aktiviteter och att arbetslösheten bekämpas bland såväl ungdomar som vuxna. Deltagarna är mycket angelägna om att belysningen i området förbättras.¹

1. Idag pågår ett arbete med att förbättra belysningen i området genom samverkansprocessen "Trygg vacker stad" och Lokalförvaltningen, samt arbetet "Jämligt Västra Göteborg", se sidan 9.

Vad tycker medborgarna?

Fritid och mötesplatser

Smycketorget har potential att utvecklas som mötesplats. Det finns önskemål om tennis- och basketplaner vid Apelsinplan och fler gungor vid lekplatserna i området runt Topasgatan. Fler lekplatser och en upprustning av de befintliga önskas. Lekplats i kommunal regi med personal i anslutning till Opaltorget med utlåningsverksamhet av utrustning och leksaker för utomhuslek och sport. Förebild är Positivparken nära Frölunda Torg. Föräldrar efterfrågar mer aktiviteter för barn och ungdomar i området för att förhindra att de sugts upp av kriminella gäng.

Service och kommunikationer

Ett större torg med service såsom tandläkare, bibliotek och bankomat efterfrågas. Deltagare föreslår att en lokal med exempelvis barnavårdscentral och vårdcentral skapas. Seniorer med annat modersmål än svenska uttrycker att de önskar hemtjänst och plats på äldreboende med möjlighet att tala det egna språket.

Många medborgare önskar mer samhällsinformation, gärna på det egna språket. De vill att medborgarkontor och bibliotek inrättas i närområdet. Flera uttrycker att de ser fram emot att nya Opaltorget ska stå klart. Deltagare tycker att det behövs tätare bussförbindelser till centrum och bättre tvärförbindelser inom stadsdelen. Föräldrar efterlyser förbättringar vid Opaltorgets spårvagnshållplats. De framhåller att det är besvärligt att få upp barnvagn på spårvagnen i nuläget. Det är även svårt för personer med funktionsvariationer att ta sig upp på spårvagnen.

Barn- och ungdomsdialog

Barnen på Ängåsskolan tycker om fritidsgården Tyrolen, men efterfrågar bättre belysning i området. De flesta barnen pekar ut platser i närområdet såsom Briljantgatan, Smaragdsgatan och Topasgatan eller området kring skola som platser där de brukar leka.

Positivparken i Frölunda är en plats dit många av barnen brukar gå för att leka på lekplatsen. Det är en rolig lekplats och det finns även möjlighet till parkour. En del av barnen är aktiva i sporter. Högsbo basket nämns likaså Bellevue dit man åker för att dansa. Barnen åker också skridskor och spelar fotboll i Ruddalen. På sommaren är Näsetbadet och Askimsbadet populära badställen. Även Välen pekas ut som en plats som barnen gärna åker till.

Trygghet

Området kring Ängåsskolan nämner många som mörkt och otäckt att gå förbi. Det är dålig belysning och mycket skog, särskilt på vintern är det väldigt mörkt när man kommer från Briljantgatan upp mot fritidsgården Tyrolen. Det finns en del lampor men de fungerar inte alltid, barnen behöver använda mobilerna som lampor för att se var de går. Barnen tycker att det är otäckt att gå hem från Tyrolen så fritidsledare från Tyrolen brukar följa barnen hem.

Barnen i dialogen upplever vissa områden som mycket otrygga. På gårdarna vid Smaragdsgatan, Topasgatan och Briljantgatan hänger det ungdomsgång och stora killar, som barnen benämner som "gangstrar". Vid fotbollsplanen bakom Ängåsskolan, Opaltorget och området kring Kannebäcksskolan finns det också ungdomsgång på kvällarna som barnen tycker är otäcka att gå förbi.

Foto: Marit Lissdaniels/Göteborgs Stads bildarkiv

Foto: Gunnar Börjeson
Västra Frölunda Hembygdsförening

Villa- och radhusbebyggelse i Kannebäck.

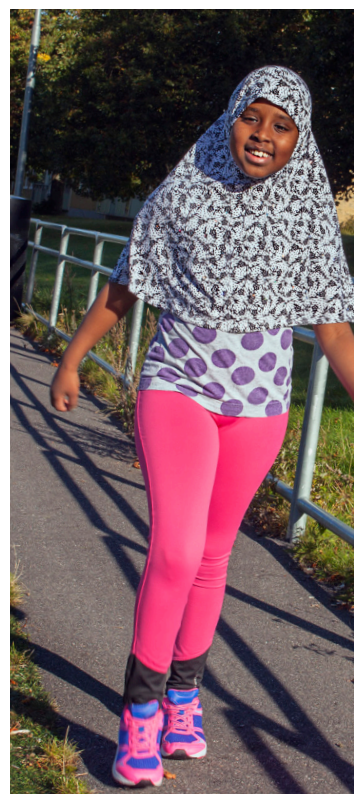

Foto: Lo Birgersson/Göteborgs Stads bildarkiv

Fler lekplatser och bättre belysning

Barnen vill ha bättre lekplatser i sina närområden. Specifikt utpekade Ängäsområdet, där vill de ha kinagångar. De önskar också en konstgräsplan, en bättre skolgård, basketplan och större gymnastiksal i skolan. Barnen vill ha en skatepark samt en fritidsgård för yngre barn, en danslokal i skolan där de kan dansa hiphop eller breakdance. De önskar en stor studsmatta i Topasområdet, där de också vill ha fler grillplatser.

Barnen önskar bättre belysning på flera platser i Tynneredsområdet såsom Ängäsområdet, Briljantgatan och Topasgatan. Framförallt på lekplatser och utanför fritidsgårdar.

Synpunkter från ungdomar

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar boende i Tynneredsområdet upplever sitt område. Ungdomarna uttrycker att det saknas fritidsaktiviteter i området. En annan uppfattning är att det finns fritidsaktiviteter att delta i, men de kostar för mycket.

En del ungdomar bosatta i Tynneredsområdet träffas på fritidsgård när de umgås med vänner. De fritidsaktiviteter som ungdomarna efterfrågar är fler förutsättningar för att utöva sporter som fotboll eller basket, men även skate och parkour. Det finns även ungdomar som vill se att fler fritidsaktiviteter startas upp med fokus på deras målgrupp, till exempel vill en del av ungdomarna att det arrangeras e-sport på fritidsgårdarna.

Ungdomarna i Tynneredsområdet känner otrygghet i sina bostadsområden. De upplever också otrygghet på väg till och från skolan.

– Flera fritidsgårdar där alla från 13-16 år är välkomna och träffas och umgås, spela spel, testa på olika aktiviteter och bli mer som ett gemensamt samhälle för att växa upp med varandra och skapa ett tryggare och bättre samhälle.

Pågående detalplaner	Lägenheter	Förväntad byggstart
Bostäder vid Briljantgatan och Smaragdsgatan	250	4:e kvartalet 2017
Bostäder vid Briljantgatan	100	2:a kvartalet 2017
Bostäder och förskola vid f.d. Björkhöjdsskolan	310	4:e kvartalet 2019
Stadsförnyelse vid Opalorget	500	1:a kvartalet 2016
Bostäder vid Rubingatan	300	tidplan ej färdig

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Tynneredsområdet:

- Mötesplats** Aktivitetspark och lekplats med utlåning av leksaker och sportutrustning samt möjlighet till grillning i nära anslutning till Opalorget (liknande Postiviparken i Frölunda).¹
- Trygghet** Tryggare utemiljöer, främst i gångtunnlar och på gångvägar, med bland annat ökad och bättre belysning.
- Information** Information från myndigheter på fler språk.
- Barn/ung** Tryggare och bättre upplysta gångvägar mellan skolorna och fritidsgården Tyrolen. Rusta upp och utveckla lekplatser, fotbolls- och multiplaner i området.

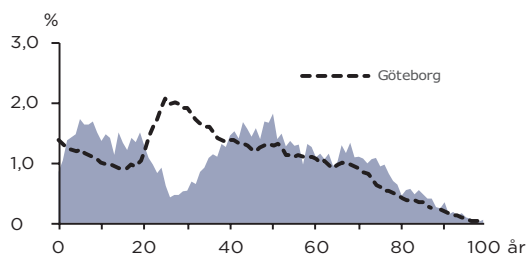
1. Fritidsbanken med utlåningsmöjligheter av sportutrustning öppnar vid Frölunda Torg våren 2017.

Eskils kanal, Önnared

	Önnared	Näset	Hela Göteborg
Invånarantal	3 815	6 110	548 190
Medelinkomst	349 700 kr	433 400kr	275 800 kr
Förvärvsfrekvens	87%	89%	76%
Utlandsfödda	8%	8%	25%
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre	38%	47%	34%
Valdeltagande	89%	89%	79%
Ohälsotal	25 dagar/år	14 dagar/år	26 dagar/år
Bilnehav per 1000 inv.	395 bilar	431 bilar	285 bilar

Definitioner av statistiken, se sidan 17.

Åldersstruktur i Önnared och Näset
jämfört med Göteborg

519
521

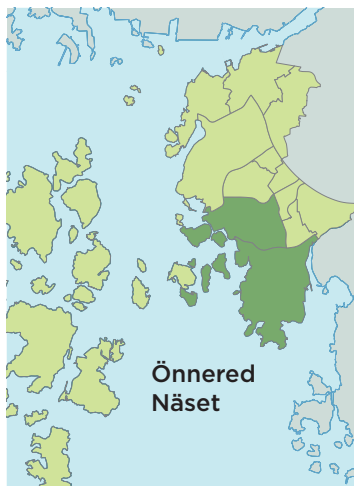
Önnered Näset

Foto: mostphotos.com

Småbåtstäta villakvarter

Historiskt är Önnered och Näset ett gammalt kust- och jordbrukssamhälle som sedan länge varit bebott av fiskare och jordbrukare. Historiska platser i området är bland annat Valbergets tullvaktstuga. Den gamla byplatsen som ligger på ett höjdparti har historia från medeltiden. Idag består byplatsen av Olles och Olas gård som är välbevarade gårdsanläggningar. Från slutet av 1800-talet var Valbergets tullvaktstuga en kustpost bemannad med kustvakt och kustroddare, idag är den ett viktigt minnesmärke över sjöfartens betydelse för området. I början av 1900-talet bedrevs stenindustri på Näset som innebar inflyttning av stenhuggare i området. Då hade Näset dåligt rykte eftersom det flyttade in, vad man då ansåg, ”löst folk” i området. Under 1920- och 1930-talen byggdes de första sommarstugorna med närhet till havet.

Havsnära med värdefull natur

Idag präglas Önnered och Näset fortfarande till stor del av närheten till havet med småbåthamnar och badstränder, som sommartid fylls av badgäster. Området är ett kuperat landskap med skogsbeklädda bergsknallar och dalgångar som förr utgjorde jordbruksmark. Här finns värdefull natur där Välen särskilt utmärker sig som skyddat naturreservat. Sedan miljonprogramsutbyggnaden från 1960 och framåt är idag all jordbruksmark bebyggd och består nästan uteslutande av villor och radhus.

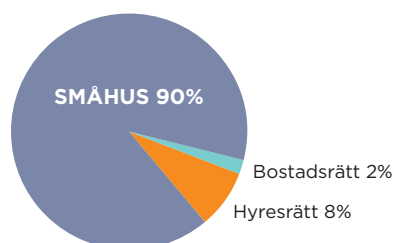
Socioekonomisk beskrivning

I Önnered är förvärvsfrekvensen och valdeltagandet högt, men utbildningsnivån är något lägre jämfört med stadsdelens andra kustnära primärområden. Medelinkomsten är hög. Det finns många barnfamiljer i området. Ohälsotalet ligger i nivå med genomsnittet för Göteborg. Bilinnehavet är högt.

Medelinkomsten för invånare i Näset ligger högt liksom förvärvsfrekvensen. Många har eftergymnasial utbildning. Barnfamiljernas andel av befolkningen är en av de högsta i Västra Göteborg. Ohälsotalet är lågt. Här finns flest bilar per invånare i hela stadsdelen och bland det högsta antalet i Göteborg.

Vad tycker medborgarna?

Bebyggelsebestånd
i Önnered och Näset

Områdets kvalitéer – vad ska bevaras?

Deltagare i dialogerna beskriver Önnered och Näset som bra områden, där det är lugnt och trivsamt. De boende uppfattar tillgången till havet och badplatser som utmärkande och något som de tror lockar andra att besöka Önnered och Näset. Båtlivet är något som dialogdeltagarna lyfter fram som identitetsskapande för området, där småbåthamnarna är viktiga att bevara.

Många platser för bad och friluftsliv

Det framkommer tydligt att deltagarna i dialogerna uppskattar och vill värna om de gröna- och rekreationsområden som finns i Önnered och Näset. Gröna- och strövområden såsom Sjöbacka, Högenskogen, Ganlet och Smithska udden är flitigt använda för promenad, bad och rekreation och lyfts fram som viktiga att bevara. Även mötesplatser såsom Olles gård, idrottsanläggningar, hamnar, kyrkor och föreningslokaler är viktigt att värna om och förvalta. De som deltar i dialogerna framhåller att bostadsbebyggelsens småskaliga känsla är något som de vill behålla vid en framtida förtätning av området.

– Lite mer tonårssaker som till exempel en skateboard-ramp eller liknande. Eftersom att där jag bor finns det mest bara småbarnsliknande saker som nästan aldrig används!

Barnen vill ha bättre belysta gång- och cykelvägar och bättre underhåll av dem. De ser behov av fler busshållplatser, tätare turer och renare bussar. Det är positivt att Opaltorget ska förändras tycker barnen som ser det som en viktig mötesplats. I dialogen efterfrågar de fler mötesplatser och aktiviteter så som skate, parkour, konstgräsplaner och volleyboll vid Rörvik. En generellt trevligare miljö med fler parkbänkar, bättre renhållning och fler soptunnor, speciellt vid lekplatserna önskar barnen.

Genom svar på en ungdomsenkät framkommer hur ungdomar boende i Önnered och Näset upplever sina områden. Ungdomarna tycker att det saknas mötesplatser. Det finns inte någon naturlig plats att träffa kompisar, varken fritidsgård eller sporthall. Ungdomarna saknar möjlighet att utöva vissa typer av sporter och har önskemål om planer för basket eller streetfotboll men också ny skateramp. Mer förekommande är dock önskemålen om mötesplatser för aktiviteter som inte är sportrelaterade. Ungdomarna framför att de vill ha tillgång till en lokal som kan rymma flera olika aktiviteter såsom teater, replokal och caféverksamhet. Något annat som ungdomarna efterfrågar är bättre kommunikation, framförallt gäller det tvärkommunikationer i området med tätare bussturer. Många önskar även kortare resturer med fler direktlinjer.

Pågående detaljplaner	Lägenheter	Förväntad byggstart
Förskola vid Åkeredsvägen/ Önnereds hamnväg	5 avdelningar	2:a kvartalet 2018
Bostäder och verksamheter vid Önneredsvägen	50	3:e kvartalet 2017
Bostäder, äldreboende och skola vid Önneredsvägen	330	detaljplan ej påbörjad
Bostäder Söder om Skattegårdsvägen	200	detaljplan ej påbörjad

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Utifrån dialogerna har följande synpunkter valts ut som stadsdelens prioriteringar för att utveckla Önnered och Näset:

- Mötesplatser** Värna och utveckla befintliga mötesplatser som finns i området samt anpassa för alla åldrar, förslagsvis i anslutning till nybyggnation av Åkeredsskolan.
- Kommunikationer** Utveckla kollektivtrafiken och förkorta restiden till större målpunkter, genom att till exempel anlägga pendelparkeringar.
- Natur/rekreation** Utveckla tillgängligheten till och från Ganlet samt särskilt värna det unika naturområdet. Förbättra tillgängligheten till kusten genom att utveckla gång- och cykelvägar.
- Barn/ungdom** Fler mötesplatser med varierande aktiviteter exempelvis skate- och parkourpark och lokaler för kulturaktiviteter, så som teater, musik och dans.

Stadsdelen fortsätter med dialogarbetet

Detta Lokala utvecklingsprogram är det första dokumentet i sitt slag som tagits fram av stadsdelen Västra Göteborg. Förvaltningen har under arbetsperioden ökat erfarenheten kring dialoger och fått lärdomar av hur arbetet kan utvecklas för framtiden.

Ett av de fortsatta syftena med det Lokala utvecklingsprogrammet är att utveckla dialogarbetet i stadsdelen. Arbetet fortsätter genom att förvaltningen kontinuerligt kommer att genomföra nya medborgardialoger och bli bättre på att ta tillvara de dialoger som redan genomförs idag. Som medborgare kan du alltid lämna synpunkter och förslag till stadsdelsförvaltningen.

Material från nya dialoger kommer att samlas in och ligga som underlag för att uppdatera det Lokala utvecklingsprogrammet. Programmet revideras vid varje ny mandatperiod.

Tack till alla medverkande!

Gå gärna in på stadsdelsförvaltningens hemsida för att läsa mer om det Lokala utvecklingsprogrammet, genomförda dialoger och hur vi tänker fortsätta arbeta.
www.goteborg.se/utvecklavastragbg

Saltholmen
färjeläge

Rivö

Brännö
Rödsten

Asperö
Norra

Asperö Östra

Asperö skola/
Förskola

Asperö

Galterö

Brännö

Brännö skola/
Förskola

Brännö
Husvik

Stora Känso

Köpstadsö

Stora
Källö

Förskola

Vargö

Styrso Tängen

Stora
Knarrholmen

Förskola

Styrso Bratten

Styrso skolan

Styrsohemmet
äldreboende

Styrso

Förskola

Styrso Skäret

Donsö

Förskola

Donsö skola

Sjumansholmen

Kårholmen

SÖDRA
SKÄRGÅRDEN

Vrångö

Förskola

Valö

